

OBSAH

J. S v o b o d a: Aplikace privilegia sv. Pavla podle kán. 1143–1147 CIC a kán. 854–856 CCEO.....	5
--	---

POZNÁMKY A DISKUSE

D. N ě m e c: Typologické zařazení smluv mezi Apoštolským stolcem na jedné straně a Slovenskou republikou (2000) a Českou republikou (2002) na straně druhé.....	17
--	----

DOKUMENTY

Dekret Kongregace pro katolickou výchovu, jímž se upravuje studijní řád na fakultách kanonického práva	27
---	----

ANOTACE A RECENZE

Tretera, J. R.: Stát a církev v České republice (S. Příbyl)	33
Schanda, B.: Magyar állami egyházjog, Szent István Társulat Kiadója, Schanda, B. (ed.): Legislation on Church-State Relations in Hungary (W. Wieshaider)	38

INFORMACE

Křesťané a Evropská unie, Praha, 17. února 2003 (J. Rotyka)	41
Výměna učitelů konfesního práva mezi právníckými fakultami ve Vídni a v Praze – část II, Praha 8.–15. 4. 2003 (W. Wieshaider)	43
Naše akvizice (jš/lš)	44
<i>Dnes Vám představujeme:</i>	
Evropské konsorcium pro výzkum vztahu církve a státu (šuh)	49
Zprávy ze Společnosti pro církevní právo (jrt/zh)	51

CONTENTS

J. S v o b o d a: The Applying of St. Paul's Privilege	5
DISCUSSION	
D. N ě m e c: The Typological Stratification of the Treaties of the Apostolic See as One Party and the Slovak Republic (2000) and the Czech Republic (2002) as the Other	17
DOCUMENTS	
The Decree of the Congregation for Catholic Education Amending the Rulebooks of Cannon Law Colleges	27
ABSTRACTS AND RECENSIONIS	
Tretera, J. R.: State and Churches in the Czech Republic (S. Příbyl)	33
Schanda, B.: Magyar állami egyházjog, Szent István Társulat Kiadója, Schanda, B. (ed.): Legislation on Church-State Relations in Hungary (W. Wieshaider)	38
INFORMATION	
Christians and the European Union, Prague, February 17, 2003 (J. Rotyka) ...	41
State Ecclesiastical Law Lecturers' Interchange between the Vienna and Prague Law Schools – Part II, Prague, 8.–15. 4. 2003 (W. Wieshaider)	43
Our Acquisition (jš/lš)	44
<i>Today we present you:</i>	
The European Consortium for State-Church Relation Research (šuh)	49
Short Messages (jrt/zh)	51

INHALT

J. S v o b o d a: Anwendung des St. Paulus Privilegs gemäß Kan. 1143–1147 CIC und Kan. 854–856 CCEO	5
--	---

DISKUSSION

D. N ě m e c: Typologische Eingliederung von Verträgen zwischen dem Apostolischen Stuhl einerseits und der Slowakischen Republik (2000) und der Tschechischen Republik (2000) andererseits	17
--	----

DOKUMENTE

Dekret der Kongregation für das katholische Bildungswesen zur Festlegung der Studienordnung an den Fakultäten des kanonischen Rechts	27
---	----

ABSTRAKTA UND REZENSIONEN

Tretera, J. R.: Staat und Kirchen in der Tschechischen Republik (S. Příbyl) ..	33
Schanda, B.: Magyar állami egyházjog, Szent István Társulat Kiadója, Schanda, B. (ed.): Legislation on Church-State Relations in Hungary (W. Wieshaider)	38

INFORMATIONEN

Christen und die Europäische Union, Prag, 17. Februar 2003 (J. Rotyka)	41
Der akademische Austausch zwischen den juristischen Fakultäten in Wien und Prag im Bereich des Staatskirchenrechts – Teil II, Prag, 8.–15. 4. 2003 (W. Wieshaider)	43
Unsere Akquisitionen (jš/lš)	44

Heute stellen wir Ihnen vor:

Europäisches Konsortium für Staat-Kirche-Forschung (šuh)	49
Kurze Nachrichten der Gesellschaft für Kirchenrecht (jrt/zh)	51

INDICE

J. S v o b o d a: L'applicazione del Privilegio Paulino	5
DISCUSSIONE	
D. N ě m e c: La catalogizzazione tipologica degli Accordi fra la Santa Sede, come una delle parti contrattuali, e la Repubblica Slovacca (2000), rispettivamente la Repubblica Ceca (2002) come l'altra	17
DOCUMENTI	
Il Decreto della Congregazione per l'Educazione Cattolica che modifica i regolamenti dello studio nelle facoltà di diritto canonico	27
ANNOTAZIONI E RECENSIONI	
Tretera, J. R. :Lo Stato e la Chiesa nella Repubblica Ceca (S. Přebyl)	33
Schanda, B.: Magyar állami egyházjog, Szent István Társulat Kiadója, Schanda, B. (ed.): Legislation on Church-State Relations in Hungary (W. Wieshaider)	38
INFORMAZIONI	
I cristiani e l'Unione Europea, 17. 2. 2003 (J. Rotyka)	41
Lo scambio degli insegnanti del diritto canonico fra le facoltà di giurisprudenza di Vienna e di Praga, parte IIª, Praga, 8.-15. 4. 2003 (W. Wieshaider)	43
Le nostre acquisizioni (jš/lš)	44
<i>Oggi vi presentiamo:</i>	
Il Consorzio europeo per la ricerca del rapporto fra la Chiesa e lo Stato (šuh)	49
Le notizie dalla Società per il diritto delle Chiese (jrt/zh)	51

Aplikace privilegia sv. Pavla podle kán. 1143–1147 CIC a kán. 854–856 CCEO

ICDr. ThDr. Jiří Svoboda

1. Typy manželství

V praxi se často naskýtá v duchovní správě otázka, jak postupovat v případě touhy člověka po přijetí křtu. Není problémem skutečnost, jedná-li se o člověka svobodného, nebo oddaného v prvním a funkčním manželství, který se prostřednictvím katechumenátu připravuje ku přijetí iniciační svátosti křestního znovuzrození.

Nicméně existují i případy jiné, kde se jedná o kandidáta rozvedeného, tedy vázaného předchozím manželským poutem. Zde je nutné postupovat obezřetně a zodpovědně zjistit jeho právní stav, aby existence prvního manželství nezapříčinila po křtu jeho tíživou a bolestnou situaci spočívající v nemožnosti přijímat svátosti pro trvající původní manželské pouto. Výsvětlovat novokřtěnci, že nemůže přistupovat k Eucharistii kvůli uvedené situaci je nesmírně obtížné, zbytečně traumatizující a navíc dokazující základní nedostatky v povinných vědomostech kněze, který připustil konání katechumenátu nezodpovědně.

Předpokladem k řešení je přesné rozlišení, o jaký typ manželství katechumena se jedná, neboli zjistit, jakou formou bylo bývalé manželství uzavřeno. Ze zákona vyplývá, že kanonickou formou¹, tedy uzavřením manželství před kompetentním duchovním a dvěma svědky, jsou vázáni výlučně pokřtění katolíci obou obřadů (západního i východního) a ortodoxní, neboli pravoslavní. K přesnému pochopení nutno ještě poukázat na skutečnost, že platný kodex kanonického práva v případě formálního odpadu katolíka od víry, tj. 1) přestoupením do jiné náboženské společnosti či sekty, 2) učiněném písemnou formou, předloženou farářem nebo místnímu ordináři, zbavuje závaznosti kanonické formy, tedy sňatek odpadlého katolíka uzavřený v tomto případě před duchovním nekatolickým,

¹ Kán. 1108 CIC při zachování výjimek podle kán. 144; 1112 § 1; 1116 a 1127 § 2–3; kán. 828 CCEO při zachování výjimek podle kán. 832 a 834 § 2.

popřípadě autoritou civilní je Církví katolickou uznáván jako platný a nerozlučitelný, neboť v tomto případě církev respektuje rozhodnutí člověka opustit ji. Formální odpad od víry je nutno interpretovat striktně ve smyslu výše popsaných bodů 1 a 2 a nelze jej zaměňovat např. s dlouhotrvající neúčastí na bohoslužbách, životem, který se s katolíkem neslučuje, jakož i s tzv. vystoupením z církve kvůli placení církevní daně (Německo atd.). Odpadlý katolík zůstává vázán ryze církevními zákony ve smyslu kán. 11 CIC, jakož i 1490 CCEO s výjimkou záležitosti manželství, jak uvedeno výše, a to pouze v případě tří následujících zákonů: a) překážky různého náboženství (*disparitas cultus* – kán 1086 CIC a 803 CCEO), b) kanonické formy (kán. 1117 CIC – tato norma chybí v CCEO), c) od zákazu smíšeného manželství (kán. 1124 CIC)².

Naproti tomu ostatní nekatolické církve k uzavírání manželství svých členů kanonickou formu nepožadují, a proto jejich manželství uzavřená před jejich duchovními nebo i civilní autoritou jsou rovněž Katolickou církví uznávána jako platná, neboť tuto právní skutečnost respektuje s veškerými právními důsledky, tj. uznává tato manželství jako platná a nerozlučitelná a navíc v případě existence platného křtu³ obou kontrahentů též jako svátostná. Stejně tak uznává Katolická církev manželství dvou nepokřtěných uzavřených legální civilní formou, samozřejmě s vyloučením jejich svátostnosti v tomto případě. Argument často formulovaný do úsloví: „*neměli svatbu v kostele, a proto jejich manželství neexistuje*“ v těchto případech není právně relevantní a neobstojí.

2. Princip privilegia

V kanonickém právu nacházíme mechanismus rozloučení přirozeného manželství, tj. mezi dvěma nepokřtěnými, prostřednictvím **privilegia sv. Pavla** formulovaného v kánonech 1143–1147 CIC⁴, s analogickými kánony pro východní sjednocené církve kán. 854–856 CCEO, jehož název je odvozen z biblického textu 1. Kor. 7, 12–15⁵. Z citovaného textu vyplývá, že apoštol nepředkládá své soukromé mínění, mluví jako apoštol ve jménu Páně a řeší otázku dosud

² Srov. L. CHIAPPETTA, Il matrimonio nella nuova legislazione canonica e concordataria. Manuale giuridico – pastorale (Roma 1990) 147, n.400.

³ Nejnověji byla odmítnuta Naukovou kongregací (responsum bylo potvrzeno papežem Janem Pavlem II.) platnost křtu náboženské společnosti „The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints“, zvané též „mormoni“. Viz AAS 93 (2001) 476.

⁴ Viz. A. M. ABATE, Il matrimonio nella nuova legislazione canonica (Roma-Brescia 1985) 309–319; L. CHIAPPETTA, Il codice di diritto canonico. Commento giuridico-pastorale, vol. II (Napoli 1988) 270–274, nn. 3824–3832.

neřešenou. Samozřejmě autorství právní formulace uvedeného privilegia nelze apoštolovi národů připisovat. Z hlediska principu rozloučit lze tímto způsobem ex lege pouze platně manželství dvou nepokřtěných, platně uzavřené podle zákonů příslušných států! Pokud tedy partneri žijí v mimomanželském vztahu, nelze aplikovat uvedené privilegium, které rovněž není aplikovatelné v případě pochybného manželství⁶. V případě existence pochybnosti o platnosti uzavřeného manželství, může se pokřtěný obrátit na kompetentní církevní soud se žádostí o prohlášení neplatnosti svého manželství.

Dalším principem pro aplikaci privilegia je skutečnost, že jeden z manželů přijme křest. Platný křest lze ovšem udělit též v církvi, která není v plném společenství s Katolickou církví. Mezi kanonisty se vedou diskuse o tom, zdali pasivní subjekt privilegia musí být katolíkem, nebo zdali je privilegium aplikovatelné též na nekatolíka. Je jasné, že dikce kán. 1143 CIC (stejný termín užívá i kán 854 § 1 CCEO) hovoří jednoduše o „*straně, která přijala křest*“⁷. Pokud by totiž zákonodárce chtěl říci, že se jedná o katolícky pokřtěného, mělo by to být řečeno v normě (analogicky viz. kán. 1148 CIC). Četní autoři, např. Abate⁷, Chiappetta⁸, Flatten⁹ atd., jsou toho mínění, že rozšíření aplikace privilegia na nekatolíky je novinkou kodexu z roku 1983 vzhledem k teologii II. vatikánského koncilu¹⁰. Naproti tomu J. Castaño¹¹ a Prader¹² jsou přesvědčeni, že subjektem privilegia musí být buď katolík, nebo alespoň přijatý do Katolické církve, neboť interpelaci místního ordináře nemůže položit ani dispensovat ten, kterému subjekt privilegia není podřízen, též s ohledem na kán. 1059 CIC. Osobně se

⁵ „Ostatním pravím já, ne Pán: Má-li některý bratr ženu nevěřící, která však s ním chce žít dále, ať se s ní nerozvádí. A jestliže některá žena má muže nevěřícího, který však s ní chce žít dále, ať se s mužem nerozvádí. Nevěřící muž je totiž posvěcen skrze (svou) ženu a nevěřící žena je posvěcena skrze (svého) muže. Jinak by vaše děti byly nečisté, ale ony přece jsou čisté. Chce-li však nevěřící strana odejít, ať jde. V takovém případě ani bratr, ani sestra nemohou být vázáni jako otroci. Vždyť Bůh nás povolal k pokoji! Víš snad, ženo, že budeš moci zachránit svého muže? Nebo víš snad, muži, že budeš moci zachránit svou ženu?“, 1 Kor. 7, 12–16, in NOVÝ ZÁKON (Sekretariát České liturgické komise, Praha 1989) 542–544.

⁶ Viz. J. PRADER, *Il matrimonio in Oriente ac Occidente* (Roma 1992) 252.

⁷ A. M. ABATE, *Il matrimonio*, op. cit. 312–313.

⁸ L. CHIAPPETTA, *Il matrimonio*, op. cit. n.1084, p. 371, kde se autor mimo jiné odvolává na mínění konsultorů uvedeného v *Communicationes*, a. 1978, p.109, can. 339 § 1.

⁹ H. FLASTEN, *Nichtigerklärung, Auflösung und Trennung der Ehe*, v AAVV. (Listl – Müller – Schmitz) *Handbuch des katholischen Kirchenrechts* (Regensburg 1983) 822.

¹⁰ *Unitatis redintegratio*, n. 3; *Lumen gentium*, n. 15.

¹¹ J. F. CASTAÑO, *Il sacramento*, op. cit. 492–493.

¹² J. PRADER, *Il matrimonio*, op. cit. p. 253.

kloním k prvnímu mínění, dle dikce kán. 18 CIC, opírajícího se též o *Regula iuris*, XV, papeže Bonifáce VIII. „Odia restringi, et favores convenit ampliari“ a analogicky i kán. 1500 CCEO.

Skutečnost udělení křtu musí být podepřena morální jistotou; pokud by však existovala rozumná pochybnost, nelze privilegium aplikovat, leda v případě důkazu o neplatnosti udělení křtu. Z výše řečeného vyplývá, že privilegium sv. Pavla naprosto nelze aplikovat v případě typu manželství mezi pokřtěným s nepokřtěným, ať bylo uzavřeno formou kanonickou (s dispensí různého náboženství – *disparitas cultus*), ať formou civilní. V tomto případě se nabízí řešení problému použitím jiného mechanismu, a sice tzv. *privilegia ve prospěch víry (favor fidei)* nepřesně zvaného *privilegium Petrinum*, doposud nepublikovaného v Kodexu kanonického práva a udíleného zásadně nástupcem sv. Petra¹³. Aplikaci privilegia víry připravuje instruktor jmenovaný diecézním biskupem a spolu s vyjádřením obhájce manželského svazku i doporučením diecézního biskupa zasílá všechny materiály Kongregaci naukové¹⁴, která své závěry předkládá papeži k rozhodnutí. Z hlediska principu spadá tedy rozloučení nesvátoštného manželství pod zástupnou moc římského Velekněze, a na něm záleží, jakou formou ji vykonává. Nejnovější směrnici pro aplikaci tohoto privilegia je norma Kongregace naukové z r. 2001¹⁵. Je nepochybné, že nauka Katolické církve se opírá o nauku biblickou i nauku církevních Otců ohledně pravého a legitimního manželství dvou nepokřtěných a že taková manželství jsou silou božského práva nerozlučitelná¹⁶, nicméně aplikace privilegia je výjimkou ve prospěch vyššího dobra, tj. vztahu k Bohu projeveným vírou, což má přednost před jakýmkoliv vztahem pouze lidským.

3. Přijetí křtu

V případě námi uvažovaného privilegia sv. Pavla je rozhodující skutečností pro jeho aplikaci přijetí platného křtu vodou (platná materia i forma). Křest touhy, což je případ katechumenů, nedostačuje k užití zmíněného privilegia, stejně tak nestačí pouze vnitřní obrat ke křesťanské víře, i když se logicky stává předpokladem konverse a následného kroku, kterým je křest. Neplatný křest

¹³ Podrobněji viz J. SVOBODA, Moc řádná – zástupná ve vztahu k nerozlučitelnosti manželství, v *Revue církevního práva (Church Law Review)*, 18 – 1/01, pp. 7–27.

¹⁴ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, adresa: 00193 Roma, Piazza del S. Uffizio, 11.

¹⁵ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, *Normae de conficiendo processu pro solutione vinculi matrimonialis in Favorem Fidei e Civitate Vaticana* MMI.

má za následek neplatnou aplikaci privilegia sv. Pavla. **Konstitutivní kán. 1143 § 1 CIC (kán 854 § 1 CCEO) mluví o možnosti rozloučení manželství dvou nepokřtěných ve prospěch strany, která uvěřila a nechala se pokřtít; nicméně neříká nic o tom, že rozpad manželství musí být zapříčiněn získanou vírou, jak je zřejmé z pečlivé četby uvedené normy; rovněž tak o tom, že rozpad manželství a uvažovaný křest musí spolu vzájemně souviset. Kán. 1143 CIC lze vykládat v širším slova smyslu, neboť nemá charakter zákona zneplatňujícího, nebo nezpůsobilost stanovujícího**¹⁷.

V praxi se můžeme setkat s rozpadem manželství přirozeného (dvou nepokřtěných), následně rozvedeného, kdy během dalšího života jeden z kontrahentů nalezne cestu k víře, prožívá katechumenát a hodlá přijmout svátost křtu. Ptáme se tedy, kdy musí konvertující strana přijmout křest? Zákonodárce pochopitelně termín taxativně nevyjmenovává a ani nemůže, neboť Duch svatý vane, kde chce, a není vázán schématem právních norem, ani milost není omezena časovým horizontem, či okolnostmi. **Pokud touha po křtu vzniká třeba dlouho po rozvodu a eventuálně v druhém civilním manželství, nelze uvést žádný princip teologický, ani právní, proč by nemohlo být po křtu aplikováno privilegium sv. Pavla. Důvod, respektive mínění, že dotýčný nepožádal o křest během svého prvního manželství, právně ani morálně nemůže obstát. Pokud by totiž tato okolnost byla zákonodárcem požadována jako podstatná, byla by jistě pojata do zákonné normy.** Podstatou udělení privilegia je vnitřní obrácení spojené se křtem, a poněvadž zákonodárce v uvedeném kánonu nestanoví nic dalšího, lze dovodit s jistotou, že k obrácení může dojít v jakékoliv fázi lidského života, třeba až v nebezpečí smrti. Ve smyslu kán. 10 CIC¹⁸ (kán. 1495 CCEO) musí být nezpůsobilost osoby k právnímu jednání stanovena pouze zákonem, a proto není na místě odmítání aplikace privilegia, pokud by k rozvratu manželství došlo z příčin časově dřívějších, tedy před přijetím křtu jednoho z partnerů.

Pro praktické posouzení o udělení privilegia sv. Pavla je třeba dobře rozlišit jeho mechanismus od jiného typu, tedy papežské dispense ve prospěch víry, tzv. privilegia Petrova, aby nedošlo k jejich vzájemné konfusi. Pro udělení dispense

¹⁶ Viz. J. D. MANSI, Sacrorum Conciliorum, tom. 25, (Venetiis 1782) p. 58; Concilium Tridentinum, sess. XXIV, doctrina de Sacramento Matrimonii v Acta Conciliorum et Epistolae Decretales, ac Constitutiones Summorum Pontificum, tom. X (Parisiis 1714) col. 147.

¹⁷ Kán 10 CIC: „Za zneplatňující nebo nezpůsobilost stanovující se považují pouze ty zákony, v nichž je výslovně řečeno, že jednání je neplatné, nebo že osoba je nezpůsobilá.“

¹⁸ „Za zneplatňující nebo nezpůsobilost stanovující se považují pouze ty zákony, v nichž je výslovně řečeno, že jednání je neplatné, nebo že osoba je nezpůsobilá.“

ve prospěch víry požaduje zcela jasně příslušná norma v art. 4, 2°, že žadatel nesmí být provinivší se příčinou, navíc exklusivní a převažující¹⁹.

Odchod nepokřtěné strany zmiňuje kán. 1143 § 2 CIC (kán. 854 § 2 CCEO) prakticky s autentickým výkladem: „*nechce s pokřtěnou stranou bydlet nebo pokojně spolu bydlet bez urážení Stvořitele*“²⁰. K vytvoření interpersonálního vztahu nutného k manželství jakožto povolání od Boha se vyžaduje od partnerů blízkost fyzická, tedy společné bydlení v domově, jakožto centra rodinného i osobního vzájemného života, dále pak blízkost mravní konkretizovaná v interpersonální harmonii mezi partnery²¹. Tuto skutečnost musí strana nepokřtěná narušit buď fyzickým opuštěním partnera, nebo mravně, tj. např. aversí vůči společnému bydlení; odmítnutím způsobu života formou bez urážky Stvořitele. Pod tímto termínem rozumíme používání všech praxí života proti lidské přirozenosti i Božím příkázáním²², např. polygamie, polyandrie, participace na nemorálním životě, modlářství, znemožňování náboženského života partnerovi či dětem, jejich špatná výchova, fyzické napadání partnera či dětí, morální teror atd.

Týž kán. 1143 § 2 CIC žádá, aby pokřtěná strana nezavdala svým chováním straně nepokřtěné spravedlivý důvod k odchodu např. cizoložstvím, eventuálně dalšími způsoby popsány v předchozím odstavci analogicky. Pokud by ovšem strana nepokřtěná upřímně souhlasila s pokojným životem v manželství, privilegium sv. Pavla není aplikovatelné a původní manželské pouto trvá. Strana pokřtěná může dále pokračovat v manželském životě s nadějí na obrácení svého partnera.

Původní manželské pouto vzniklé uzavřením manželství dvou nepokřtěných se rozvazuje v momentě, kdy strana pokřtěná uzavírá nové a platné manželství; tímto právním aktem získává rovněž strana nepokřtěná právo uzavřít manželství nové.

¹⁹ Normae, art 4, 2°: «... pars oratrix non fuerit causa culpabilis, exclusiva vel praevalens, naufragii convictus matrimonialis...», (Viz naše pozn. 15).

²⁰ Viz. «Con contumelia Creatoris (offesa per il Creatore) s'intende il pericolo di peccato per la parte battezzata o per la prole e situazioni o azioni contrarie all'onestà del matrimonio: non lasciare libera la parte battezzata di praticare la religione, vita coniugale disonesta, impedire l'educazione cristiana dei figli, poligamia, ecc. L'applicazione del privilegio dà la possibilità al coniuge fedele di contrarre nuove nozze, restando ipso facto sciolto il primo matrimonio contraendosi un nuovo vincolo», J. HERVADA, La separazione dei coniugi, v AA.VV., Codice di diritto canonico edizione bilingue commentata, vol. II (Roma 1987) 819.

²¹ A. M. ABATE, Il matrimonio, op. cit. 313.

²² Viz. J. F. CASTAÑO, Il sacramento, op. cit. 494–495.

4. Interpelace

K platné aplikaci privilegia sv. Pavla a následně k uzavření nového sňatku požaduje kán. 1144–1145 CIC, jakož i kán. 855–856 CCEO předložení legitimního aktu interpelace straně nepokřtěné. Důvodem je zjistit její skutečný vnitřní stav. V zásadě jsou interpelace nutné, aby strana pokřtěná mohla platně uzavřít nové manželství. Interpelace má učinit místní ordinář strany pokřtěné, respektive jeho autoritou jím jmenovaný delegát. Předmět interpelace je dvojitá a nepokřtěná strana má upřímně odpovědět:

- a) zdali sama nehodlá též přijmout křest;
- b) zdali nehodlá žít s pokřtěným alespoň v pokoji a bez urážky Stvořitele.

Interpelace má být učiněna po křtu, nicméně místní ordinář (strany nově pokřtěné) má právo dovolit dotaz již před křtem z vážného důvodu. Týž místní ordinář může dispenzovat²³ od interpelací jak před, tak po křtu použitím alespoň sumárního mimosoudního procesu, který by zjistil nemožnost či neúčinnost interpelací, neboť dotaz musí být učiněn úředně. Kán. 1144 § 2 CIC; kán. 855 § 2 CCEO dovoluje dispens od interpelací ze závažných důvodů (*causa gravis*), jak již vyplývalo z fakult udělených papežem Pavlem VI.²⁴ sídelním biskupům, jakož i ze schématu diskusí papežské komise při přípravě nového kodexu ve formulaci zamyšleného kánonu²⁵. Na teoreticky zajímavou otázku, jak může být udělena dispens katechumenu, který není ještě členem církve, možno odpovědět, že dispensační fakulta spočívá v interpretaci božského práva církvi, dále že pravá dispens je ratifikována po křtu, i když interpelace byla položena jeho udělením, dále pak, že Římský velekněz užívá vlastní zástupné moci ve prospěch spásy duší.

Výše zmíněný sumární mimosoudní proces nespadá striktně *ex lege* do výlučné kompetence řádně ustanoveného církevního soudu (ve velice vážných případech lze soudní cestu použít), ale jedná se o mimosoudní zjištění požadovaných skutečností. Platný kodex kanonického práva nedává žádné konkrétní směrnice pro tento typ procesu, ale měl by analogicky obsahovat: 1) jmenování příslušného delegáta diecézním biskupem – např. generálního vikáře, popřípadě jinou osobu, která splňuje analogicky požadavky kán. 1428 § 2 CIC; 2) jmenování příslušného notáře, pokud již není u kurie jmenován; 3) stručně a věcné otázky k nepokřtě-

²³ Předchozí kodex kanonického práva z roku 1917 rezervoval udělení této dispense Apoštolskému Stolci (kán. 1123 CIC/17).

²⁴ Viz. Motu proprio *Pastorale munus*, fac. 23, v AAS LVI (1964) 9.

²⁵ Viz. *Communicationes* 10 (1978) 111.

nému, v případě potřeby též svědkům; 4) shromáždění dokumentárních důkazů týkajících se nepokřtěného, např. dosud neobjevených nebo dokazujících vážné nemoci i psychického rázu; 5) uzavření procesu úředním dekretem, z něhož vyplývá existence nemožnosti nebo neúčinnosti interpelací. Akta procesu se mají uložit do svazku manželských záležitostí při archivu kurie. Pokud i po šetření zůstává pochybnost o nemožnosti či neúčinnosti interpelací, může místní ordinář privilegium udělit ve smyslu kán. 1150 CIC²⁶; kán. 861 CCEO.

Některé *příklady nemožnosti interpelace*: 1) neznalost bydliště nepokřtěného a nemožnost je nalézt – nezvěstnost; 2) obtížnost dotazu, např. v nedostupné lokalitě; 3) stav uvěznění; 4) vážné motivy pro úvahu, že předchozí vztahy nově pokřtěného byly spíše konkubinátem než manželstvím; 5) nebezpečí vážné újmy pro novokřtěnce, katechumena či věřící.

Některé *příklady neúčinnosti interpelace*: 1) jistota negativní odpovědi; 2) jistota neochoty nepokřtěného žít pokojně a bez urážky Stvořitele; 3) odmítnutí nepokřtěného odpovědět; 4) neschopnost odpovědět z důvodu mentální choroby; 5) předpoklad, že odpověď bude sice kladná, leč fakticky je jisté, že nepokřtěný nebude chtít žít s pokřtěným pokojně; 6) mlčení nepokřtěného ve stanoveném čase; 7) chování nepokřtěného dávající jistotu, že jeho opuštění partnera je definitivní fyzicky či morálně, což lze aplikovat, speciálně v naší vlasti, podobně též na situaci existence pravomocného rozvodového rozsudku, zejména pokud jeho navrhovatelem nebyla strana přijímající křest, popřípadě důkaz uzavření nového civilního manželství strany nepokřtěné, zejména pokud tento případ podporují ještě důvody další. Lze doporučit pokud možno citlivé a moudré zvážení místních i osobních okolností kontrahentů, jakož i nemožnosti či neúčinnosti položení interpelací před rozhodnutím místního ordináře, zda od nich dispenzovat či nikoliv, s vyvarováním se extrémních postojů jak rigoristického, tak laxního.

Je nutné poskytnout nepokřtěnému určitou dobu k odpovědi, zvláště pokud o ni žádá, s připojeným napomenutím, že mlčení nepokřtěného po uplynutí stanovené lhůty bude považováno za zápornou odpověď. Soukromá interpelace, kterou učiní pokřtěný, se považuje za platnou i dovolenou, jestliže nebylo možné zachovat předepsanou formu citovaných kánonů 1144 § 2 a 1145 § 1 CIC. V tomto případě se jeví vhodným upozornit stranu pokřtěnou na důvěru, kterou jí církev projevuje a nutnost věrné interpretace odpovědi strany nepokřtěné. Negativní odpověď strany nepokřtěné může písemně dosvědčit např. kněz, který se dotázal, jiný věrohodný svědek či autentický dokument podepsaný stranou

²⁶ Kán. 1150 CIC: „Při pochybnosti má privilegium víry přítěň práva.“

nepokřtěnou. Mimo *výslovné odpovědi* strany nepokřtěné existuje rovněž *forma odpovědi mlčky*, pokud tato strana neodpoví ve stanoveném termínu. Její záporná odpověď, nebo oddělení se bez spravedlivého důvodu, dává pokřtěnému možnost aktualizovat své právo (kán. 1146 CIC; 857 CCEO) a uzavřít nové manželství. Nikoliv přijetí křtu, ale uzavření nového manželství ruší předchozí manželské pouto²⁷, což platí pro oba partnery. Pokud by ovšem pokřtěný partner manželství neuzavřel, původní manželské pouto by trvalo nadále též pro nepokřtěného. Právo na aplikaci privilegia sv. Pavla je nepromlčitelné a může být aplikováno i později, pokud by nastaly právem požadované okolnosti, tj. opuštění pokřtěného partnera, nebo další život by již *nebyl pokojný a bez urážky Stvořitele*. V takovém případě může strana pokřtěná aplikovat své původní právo při zachování kán. 1144 a 1145 CIC²⁸.

Pokud by ovšem nastal případ, že by se před uzavřením druhého sňatku strana nepokřtěná obrátila a sama přijala křest, nebo vážně prohlásila, že chce s původním partnerem žít v pokoji a bez urážky Stvořitele, pak právo na aplikaci privilegia padá a partneři musí obnovit původní manželství. Dále pak je třeba si uvědomit, že přijetí křtu druhé strany činí původní manželství svátostné, neboť od okamžiku křtu se jedná o manželství mezi dvěma pokřtěnými, což způsobuje síla svátosti křtu obou partnerů. Pouze pokud by toto manželství nebylo konsumováno, zůstala by možnost, za existence spravedlivé příčiny, požádat Apoštolský stolec o dispens jiného typu, a sice od nedokonaného manželství dle kán. 1142 CIC; 862 CCEO.

Nové manželství z hlediska principu musí být uzavřeno s katolíkem, leč místní ordinář ze závažné příčiny (*gravi de causa*) může udělit dispens k uzavření manželství s nekatolíkem, ať pokřtěným či nepokřtěným (v tomto případě je nezbytná i dispens různého náboženství – *disparitas cultus*), při respektování kánonů o smíšených manželstvích²⁹. Zatímco kán. 1123 CIC/17 tuto možnost zakazoval, *Motu proprio* papeže Pavla VI. *Pastorale munus*³⁰ jí dovolovalo a příslušný text byl přijat do kán. 1147 CIC; 858 CCEO. Zmiňovaná dispens místního ordináře je vázána na existenci závažné příčiny, a pokud by tato neexistovala, je nutno se obrátit na Apoštolský stolec pod sankcí neplatnosti neoprávněně udělené dispense³¹.

²⁷ Viz. J. F. CASTAÑO, *Il sacramento*, 524–525.

²⁸ Viz L. CHIAPPETTA, *Il matrimonio*, op. cit. 374, n. 1094.

²⁹ Kán. 1124–1129 CIC; kán. 813–816 CCEO.

³⁰ *Pastorale munus*, fac. 20, v AAS LVI (1964) 8–9.

³¹ Kán. 90 § 1 CIC; kán. 1536 § 1 CCEO.

5. Závěr

Ke zdůvodnění aplikace privilegia sv. Pavla nutno podotknout, že důležitost víry a spásy člověka převažuje nad jakýmkoliv přirozeným poutem, včetně manželského, stejně tak jako osobní vztah člověka ke Stvořiteli je důležitější než vztah k jakémukoliv člověku.

Privilegium sv. Pavla není mechanismem k rozbíjení manželství, ale zajištění víry a vyrovnanosti osobního života nově pokřtěného, který má právo, aby v novém manželství mohl žít život důstojný křesťana. Pokojný život pro pokřtěného znamená prakticky formu, při níž sám může žít víru podle Božích přikázání, přijímat svátosti, vychovávat tak děti bez rizika, že duchovní život člověka se stal příčinou hádek, rozbrojů v rodině, trýznění, šikan atd.

Vytvoření modelu manželského života, během kterého manželství provázejí neustálé hádky, nedorozumění, konflikty, bez schopnosti vytvářet duchovní zázemí pro druhého partnera, jsou jistě důsledky narušené lidské přirozenosti v momentě dědičného hříchu, někdy i psychické neschopnosti vytvořit plnohodnotný mezilidský manželský vztah. Pokud se tato hluboká mezilidská krize ukončuje totálním rozpadem vztahu a následně rozvodem, lze uvítat touhu jednoho z kontrahentů přijmout křest a začít nový život ve spojení s Kristem a s důvěrou aplikovat privilegium určené ku spáse duší.

Summary

The Applying of St Paul's Privilege

Concerning applying St Paul's Privilege it must be stressed that the importance of faith and salvation of man comes before any natural binding, marriage inclusive, as well as the personal relationship of man to the Creator is more important than relationship to any other man.

St Paul's Privilege is not a mechanism to break marriages but to secure faith and balance of the personal life of a newly baptized person having the right to live a life of Christian dignity in a new marriage. A peaceful life for a baptized person is to mean a real one allowing him or her to live the faith in accordance with the God's Commandments, to accept sacraments, and thus to grow and educate children without the risk of a human life causing arguments, family strives, harrowing, harassment etc.

A creation of a marriage life model during which the marriage flows through a constant argument, misunderstanding, conflicts, one without the ability to create spiritual background for the other partner, this surely is a consequence of a corrupt human nature at the moment of the hereditary sin, sometime even psychic inability to create a relationship of a full scope to the other partner. In case this deep interpersonal crisis is ended in a total breakup of the

relation and divorce as its subsequence, then there is a welcoming of the desire of one of the sides of the contract for accepting baptism and starting a new life in connection with Christ, and of a faithful applying of the Privilege meant for souls' salvation.

Zusammenfassung

Anwendung des St. Paulus Privilegs gemäß Kan. 1143-1147 CIC und Kan. 854-856 CCEO

Zur Anwendung des St. Paulus Privilegs muss man bemerken, dass die Bedeutung des Glaubens und der Erlösung jeder natürlichen Beziehung vorgeht, einschließlich der Ehe, ebenso wie die Beziehung des Menschen zum Schöpfer gewichtiger als zum anderen Mitmenschen ist.

St. Paulus Privileg dient nicht der Zerstörung der Ehe, sondern zur Sicherung des Glaubens und der Gleichmütigkeit persönlichen Lebens eines erst vor kurzem Getauften, damit er in neuer Ehe christenwürdiges Leben führen könnte. Friedliche Lebenshaltung heißt praktischerweise, dass er selbst nach Gottes Geboten leben, Sakramente hinnehmen und die Erziehung der Kinder so ausrichten kann, ohne das Risiko einzugehen, dass die geistliche Einstellung Grund für Familienstreite und -kämpfe aller Art darstellt. Eheliche Lebensweise begleitet von stetigen Hadern, Streiten und Erniedrigungen ohne die Fähigkeit, geistliches Umfeld für den anderen Partner zu schaffen, ist sicherlich eine der Folgen der gestörten menschlichen Natur im Moment der Erbsünde, manchmal aber auch der Unfähigkeit, wertvolle zwischenmenschliche Beziehungen zu bilden. Falls diese tiefe Krise in eine totale Zerstörung der Beziehung und nachfolgende Scheidung mündet, kann man die Mühe eines der Kontrahenten begrüßen, getauft zu werden und das neue Leben in Verbindung mit Christus anzufangen und mit Vertrauen das zur Erlösung bestimmte Privileg anzuwenden.

Riassunto

L'applicazione del Privilegio Paulino

Al ragionamento dell'applicazione del Privilegio Paulino bisogna osservare che l'importanza della fede e della salvezza d'uomo prevale ogni vincolo naturale, quello del matrimonio compreso, come nello stesso modo il rapporto personale dell'uomo al Creatore è più importante del rapporto a qualunque altro uomo.

Il Privilegio Paulino non è un meccanismo usato per distruggere il matrimonio, ma per assicurare la fede e l'equilibrio della vita personale del neo-battezzato che ha diritto di vivere una vita degna del cristiano nel nuovo matrimonio. La vita quieta significa per il battezzato la forma pratica che gli rende possibile vivere secondo i comandamenti di Dio, ricevere i sacramenti, educare la prole senza rischiare che la vita spirituale diventi causa di litigi, discordie, maltrattamenti o vessamenti in famiglia.

La formazione del modello di vita matrimoniale che accompagnano continui litighi, disaccordi, conflitti; la mancata capacità di creare una comunione spirituale con l'altro coni-

uge, questo sono sicuramente le conseguenze della natura umana perturbata nel momento del peccato originario, e qualche volta anche l'incapacità psichica di creare un rapporto coniugale pieno. Se questa profondissima crisi interpersonale si conclude con la frattura totale della relazione e in seguito con il divorzio, si può gradire il desiderio dell'uno di contraenti di ricevere il battesimo e cominciare una vita nuova nella comunione con Cristo e applicare con fiducia il privilegio destinato alla salvezza delle anime.

O autorovi

ICDr. ThDr. Jiří Svoboda se narodil roku 1941 v Praze. V letech 1958–1963 vystudoval Cyrilometodějskou bohosloveckou fakultu v Litoměřicích. Roku 1966 byl vysvěcen na kněze. V roce 1977 byl jmenován soudcem tehdejšího Metropolitního soudu v Praze. Od roku 1991 působí jako soudní vikář Intediecézního soudu České církevní provincie. Od roku 1994 studoval kanonické právo na Lateránské univerzitě v Římě, kde v roce 2000 získal titul doktora kanonického práva.

ICDr. ThDr. Jiří Svoboda was born in Prague in 1941. In the years 1958–1963 he studied Cyril-Method's Theological Faculty in Litoměřice. In 1966 he was ordained a priest. In 1977 he was appointed as a judge of then Metropolitan Court in Prague. Since 1991 he has acted as a judicial vicar of the Interdioecesan Court of the Czech Church Province. From 1994 he studied canon law at Lateran University in Rome. At this university, he attained a doctorate in canon law in 2000.

ICDr. ThDr. Jiří Svoboda wurde 1941 in Prag geboren. In den Jahren 1958–1963 absolvierte er Cyrillomethodische Theologische Fakultät in Litoměřice. Im Jahre 1966 wurde er zum Priester geweiht, 1977 wurde er als Richter des damaligen Metropolitengerichts in Prag bestellt. Seit dem Jahr 1991 ist er als Gerichtsvikar des Interdiözesangerichts der Tschechischen Kirchenprovinz tätig. 1994 begann er Kanonisches Recht an der Lateranuniversität in Rom zu studieren, wo er im Jahre 2000 den Grad Dr. iur. can. erwarb.

ICDr. ThDr. Jiří Svoboda é nato a Praga nel 1941. Fra 1958–63 studiava alla Facoltà Teologica dei SS. Cirilo e Metodio a Litoměřice. Nel 1966 é stato ordinato sacerdote. Nel 1977 é stato nominato giudice del già Tribunale Metropolitano a Praga. Dal 1991 presiede da vicario giudiziale il Tribunale Interdiocesano della Provincia ecclesiastica boema. Dal 1994 studiava il diritto canonico alla Università di Laterano a Roma, dove si é laureato (ICDr.) nel 2001.

Typologické zařazení smluv mezi Apoštolským stolicem na jedné straně a Slovenskou republikou (r. 2000) a Českou republikou (r. 2002) na straně druhé

P. Damián Němec Th.D. O.P.

Úvod

Uzavírání smluv se státy je ze strany Katolické církve tradičním nástrojem sloužícím k právní regulaci a garanci postavení a působení katolické církve a jejích institucí na území jednotlivých států. Nejvíce smluv bylo a je uzavřeno se státy z prostoru Evropy a jižní a střední Ameriky; málo smluv je v oblasti Afriky a Asie, žádná v oblasti severní Ameriky a Austrálie. Zcela výjimečně jsou takové smlouvy uzavírány s mezinárodními organizacemi¹ či „téměř“ státními organizacemi.²

Smluvním partnerem ze strany Katolické církve je Apoštolský stolec, protože smlouva reguluje náboženské působení Katolické církve, má tedy i pastorační význam. Uzavírání mezinárodní smlouvy státem Vatikánské město, který sám vznikl na základě mezinárodní smlouvy (nazývané obvykle jako jedna z „lateránských dohod“, na ni navazoval konkordát s Itálií) uzavřené Apoštolským stolicem,³ je řídkou výjimkou; posledním příkladem je monetární dohoda s Italskou republikou o používání evropské měny na území státu Vatikánské město – i zde je však stát Vatikánské město jednoznačně chápán jako nástroj působení Apoštolského stolce ve smyslu čl. 3 výše zmíněné lateránské dohody.⁴

¹ Cooperation agreement between the Organization of African Unity (OAU) and the Holy See, podepsáno a vstoupení v platnost 19. 10. 2000. In AAS XCIII (2001), s. 15–18.

² Basic agreement between the Holy See and the Palestine Liberation Organization, podepsáno a vstoupení v platnost 15. 2. 2000. In AAS XCII (2000), s. 853–861.

³ Trattato fra la Santa Sede e l'Italia con quattro allegati e Concordato fra la Santa Sede e l'Italia, podepsáno 11. 2. 1929, výměna ratifikačních listin a vstoupení v platnost 11. 2. 1929. In Acta Apostolicae Sedis (dále jen „AAS“) XXI (1929), s. 209–295.

V našem středoevropském prostoru je uzavírání takových smluv několikasetletou tradicí, proto je absence takové smlouvy chápána jako výraz nedokončené regulace vztahu státu s Katolickou církví. Zde je nutno připomenout, že na základě náboženské neutrality státu a paritního přístupu státu k církvím a náboženským společnostem má uzavření smlouvy s Apoštolským stolcem dopad i na další církve a náboženské společnosti, jak zcela zřetelně ukážeme níže na příkladu Slovenské republiky.

1. Současné modely smluv mezi Apoštolským stolcem a státy

Podoba a obsah smluv mezi Apoštolským stolcem a státy prošly během staletí nemalým vývojem, a to jak na základě historických okolností, tak na základě rozvoje sociálního učení Katolické církve. Zde je dosud bezesporu významným mezníkem II. vatikánský koncil (1962–1965), po němž byly jednak mnohé dosud uzavřené smlouvy revidovány za účelem odstranění přílišných a nevhodných prerogativ Katolické církve, jednak byly uzavírány smlouvy se změněným obsahem ve srovnání s dřívějšími smlouvami. Pro stručnost a přehlednost se omezíme na typologii smluv uzavíraných v tomto období, zvláště v posledních 20 letech.⁵

Nyní lze rozeznávat tři základní typy:

- a) smlouvy typu konkordátního v úzkém slova smyslu, tj. smlouvy obsahující relativně podrobnou regulaci všech či takřka všech oblastí společného zájmu, takže doplnění dalšími dílčími smlouvami je tu spíše výjimkou;⁶ dílčí smlouvy jsou později užívány pro modifikaci či doplnění předchozího konkordátu;⁷
- b) dílčí smlouvy, či jinak též speciální smlouvy regulující pouze vybranou oblast společného zájmu, nejčastěji oblast školství, manželství a výchovy, majetko-

⁴ *Convenzione monetaria tra lo Stato della Città del Vaticano e per esso la Santa Sede e la Repubblica Italiana, per conto della Comunità Europea*, podepsáno 29. 12. 2000, účinnost 1. 5. 2001. In AAS XCII (2000), s. 750–756.

⁵ Převážná část těchto smluv je v českém (neoficiálním) překladu na webových stránkách Společnosti pro církevní právo: <http://spcp.prf.cuni.cz>.

⁶ Jako příklad lze uvést z poslední doby *Concordato fra la Santa Sede e la Repubblica di Polonia – Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską*, podepsáno 28. 7. 1993, výměna ratifikačních listin 25. 3. 1998, vstoupení v platnost 25. 4. 1998. In AAS XC (1998), s. 310–329; či daleko kratší a méně podrobnou smlouvu *Agreement between the Holy See and the Republic of Estonia*, podepsáno 23. 12. 1998, výměna ratifikačních listin a vstoupení v platnost 15. 2. 1999. In AAS XCI (1999), s. 414–418.

⁷ Např. *Accordo tra la Santa Sede e la Repubblica Italiana che apporta modificazioni al Concordato lateranense*, podepsáno 15. 11. 1984, e *Protocollo di approvazione delle norme per la disciplina della materia di cui all'art. 7 n. 6 dell'Accordo tra la Santa Sede e la Repubblica Italiana che apporta modificazioni al Concordato lateranense*, podepsáno 15. 11. 1984; pro obojí výměna ratifikačních listin a vstoupení v platnost 3. 6. 1985. In AAS LXXVII (1985), s. 521–546;

vou či nemálo významnou oblast právního postavení církevních právnických osob;⁸

c) základní smlouva s navazujícími dílčími smlouvami, tedy jakási modifikovaná kombinace předchozích dvou typů: zásadní smlouvou je základní smlouva, která je sice relativně široká ohledně zahrnutých oblastí společného zájmu, ty však obvykle neřeší do podrobností, jaké jsou obvyklé u smluv typu konkordátního v úzkém slova smyslu. Na tuto smlouvu navazuje (či má navazovat) řada dílčích smluv, na které text základní smlouvy explicitně odkazuje. Lze říci, že je tu vytvořen jakási **pyramidální model** více smluv, jehož základem je bezesporu základní smlouva, jak ukazuje i její italský název *accordo di base*.⁹

Je možno konstatovat, že ve všech typech smluv jejich obsah jednoznačně buď zakotvuje princip kooperace (spolupráce) mezi státem a církví, a to k prospěchu občanů daného státu, nejen vyznavačů katolického vyznání, anebo alespoň k vytvoření tohoto modelu silně tenduje.

⁸ Např. *Conventio inter Apostolicam Sedem et Melitensem Rem Publicam de civilibus agnoscendis matrimoniorum canonicorum effectibus necnon sententiarum iisdem super conubiis auctoritatum tribunaliumque ecclesiasticorum*, podepsáno 6. 1. 1995, výměna ratifikačních listin 25. 3. 1995, vstoupení v platnost 15. 5. 1995. In AAS LXXXIX (1997), s. 679–694; *Conventio inter Apostolicam Sedem et Hungariae Rem Publicam de ope ferenda ministerii publici inceptis aliisque negotiis proprie religionis seu “Vita Fidei” ab Ecclesia catholica in Hungaria explendis nec non de quibusdam causis ad patrimonium spectantibus* (tzv. majetková smlouva), podepsáno 20. 6. 1997, výměna ratifikačních listin a vstoupení v platnost 3. 4. 1998. In AAS XC (1998), s. 30–341; *Accord entre le Saint-Siège et la République gabonaise, sur le statut de l’Enseignement catholique*, podepsáno a vstoupení v platnost 26. 7. 2001. In AAS XCIII (2001), s. 839–844.

⁹ Z mimoevropských zemí především *Fundamental Agreement between the Holy See and the State of Israel*, podepsaný 30. 12. 1993, vstoupení v platnost 10. 3. 1994. In AAS LXXXVI (1994), s. 716–729, a na ni navazující *Agreement between the Holy See and the State of Israel Pursuant to Article 3 § 3 of the Fundamental Agreement between the Holy See and the State of Israel* (also referred to as the “Legal Personality Agreement”), podepsáno 10. 11. 1997, vstoupení v platnost 21. 1. 1999. In AAS XCI (1999), s. 490–574; v modifikovaném smyslu též *Cooperation agreement between the Organization of African Unity (OAU) and the Holy See*, podepsáno a vstoupení v platnost 19. 10. 2000. In AAS XCIII (2001), s. 15–18; z evropských zemí *Agreement between the Holy See and the Republic of Lithuania concerning juridical aspects of the relationship between the Catholic Church and the State* mající charakter základní smlouvy a *Agreement between the Holy See and the Republic of Lithuania on co-operation in education and culture* a *Agreement between the Holy See and the Republic of Lithuania concerning the pastoral care of Catholics serving in the Army*, vše podepsáno 5. 5. 2000, výměna ratifikačních listin a vstoupení v platnost 16. 9. 2000; především však *Accordo di base tra la Santa Sede e la Repubblica Slovacca – Základná zmluva medzi Svätou stolicou a Slovenskou republikou*, podepsáno 24. 11. 2000, výměna ratifikačních listin a vstoupení v platnost 18. 12. 2000. In AAS XCII (2000), s. 136–155.

2. Smlouva mezi Apoštolským stolcem a Slovenskou republikou z r. 2000

Příprava Smlouvy mezi Apoštolským stolcem a Slovenskou republikou začíná vzdáleně r. 1995, kdy odborná komise pro úpravu vztahu státu a Katolické církve složená ze zástupců Konference biskupů Slovenska a zástupců příslušných resortů státní správy konstatovala, že přijetí takové smlouvy je možné; téhož roku se kladně vyjádřil i Apoštolský stolec. V r. 1996 byla oboustranně zamítnuta myšlenka uzavření smlouvy konkordátního typu a byla navržena myšlenka soustavy dílčích smluv. Protože se však ukázalo, že je třeba stanovit a smluvně stvrdit principy, na nichž mají úpravy v jednotlivých oblastech společných zájmů spočívat, již v listopadu 1996 bylo oboustranně přijato vytvoření jedné rámcové smlouvy, na niž budou navazovat dílčí smlouvy – tzv. pyramidový systém. O návrhu znění smlouvy jednala smíšená komise, kde Apoštolský stolec zastupovali apoštolský nuncius (Luigi Dossena), předseda Konference biskupů Slovenska (Rudolf Baláž), kardinál Ján Chryzostom Korec a biskupové Vladimír Filo, František Rábek a Milan Chatur, stát zastupovali ministr zahraničních věcí, místopředseda vlády pro legislativu, ministr financí, ministr kultury, ministr obrany, ministr spravedlnosti, ministr práce, sociálních věcí a rodiny a ministr školství.¹⁰

Široké složení komise umožňovalo projednání velmi rozmanitých otázek společného zájmu. Při jednání se postupovalo cestou konvergence stanovisek obou stran; v případě nenalezení dostatečné shody na konkrétním řešení či potřeby dopracovat podrobné řešení byl přijat tzv. *princip deblokace* – v dané záležitosti byly dohodnuty zásady (principy) řešení, které byly včleněny do textu smlouvy, zatímco pro podrobnější řešení byl použit blanketový odkaz na budoucí dílčí smlouvy.

Proto je v textu smlouvy mnoho odkazů na budoucí dílčí smlouvy:

- čl. 7 – uplatnění výhrady ve svědomí přiznané každému obyvateli Slovenské republiky – jeho rozsah a podmínky uplatnění budou předmětem dílčí mezinárodní smlouvy;
- čl. 13 – školství – po stanovení zásad existence a postavení církevního školství a po stanovení zásad pro výuku náboženství na všech školách, které jsou součástí výchovně-vzdělávací soustavy budou další pravidla stanovena dalšími dílčími mezinárodními smlouvami;

¹⁰ KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA. Základná zmluva medzi Svätou stolicou a Slovenskou republikou s komentárom. Bratislava: LÚČ, 2001. ISBN 80-7114-351-0. 140 s.; s. 36–38.

- čl. 14 – pastorační služba v ozbrojených silách a policejních sborech – další podrobnosti budou upraveny dílčí mezinárodní smlouvou;
- čl. 20 – otázka finančního zabezpečení Katolické církve – bude řešena dílčí mezinárodní smlouvou; na tuto budoucí smlouvu odkazují také ujednání čl. 17 odst. 3 (podíl Katolické církve na financování vzdělávacích, výchovných, vědecko-výzkumných, misijních, charitativních a sociálních institucí Katolické církve) a čl. 21 (rozsah finančního zabezpečení nemovitých kulturních památek ve vlastnictví Katolické církve).

Na druhé straně *tu pro futuro* přijímají jednotlivé smluvní strany své závazky:

- čl. 2 odst. 2 – garance ze strany Apoštolského stolce (dále jen „AS“) ohledně využití vhodných prostředků na mravní formaci obyvatel Slovenské republiky (dále jen „SR“);
- čl. 3 odst. 3 – garance ze strany AS ohledně zabezpečení souladu hranic diecézí, apoštolských administratur a řeckokatolických eparchií a exarchátů se státními hranicemi SR;
- čl. 3 odst. 4 – garance ze strany SR na ochranu majetku a svobody působení církevních právnických osob, které zřizuje Katolická církev;
- čl. 6 odst. 2 – před jmenováním, přeložením či odvoláním biskupa o tom důvěrně AS uvědomí SR, která se k tomu však nebude vyjadřovat;
- čl. 10 – rozhodnutí Katolické církvi o nulitě nebo rozvázání manželství oznámené na žádost jedné ze strany SR bude SR dále posuzovat dle svého právního pořádku (jako rozhodnutí zahraničních autorit);
- čl. 16 odst. 2 – AS garantuje, že Katolická církev bude podporovat sociální projekty zejména personálně, SR je bude podporovat zejména materiálně a finančně;
- čl. 17 odst. 3 – garance AS ohledně podílu Katolické církve na financování vzdělávacích, výchovných, vědecko-výzkumných, misijních, charitativních a sociálních institucí Katolické církve.

Takto připravený text prošel velmi rychlým procedurálním řízením: 16. srpna 2000 jej schválila vláda SR, po projednání některých dílčích korektur oznámil AS dne 17. listopadu 2000 svou připravenost k podpisu. Podepsán byl 24. listopadu 2000 (za AS státní tajemník Angelo kardinál Sodano, za SR předseda vlády Mikuláš Dzurinda), Národní rada vyslovila svůj souhlas s ratifikací dne 30. listopadu 2000, prezident SR jej ratifikoval 4. prosince 2000, ratifikační listiny byly vyměněny 18. prosince 2000 a téhož dne vstoupil v platnost. Následně byl publikován 23. srpna 2001 pod č. 326/2001 Z.z.¹¹

¹¹ KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA. Základná zmluva medzi Svätou stolicou a Slovenskou republikou s komentárom. Bratislava : LÚČ, 2001. ISBN 80-7114-351-0. 140 s.; s. 39–41.

Na příkladu Slovenské republiky je velmi výrazný dopad paritního přístupu státu k církvím a náboženským společnostem. Nejprve byla zákonem č. 394/2000 Z.z., který novelizoval zákon č. 308/1991 Sb. (zákon o církvích), dosud platný ve Slovenské republice, s účinností od 1. ledna 2001 stanovena možnost uzavírání smluv mezi státem a registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi.¹² Jednotlivé církve a náboženské společnosti tuto možnost začaly využívat, což vyústilo v uzavření Zmluvy mezi Slovenskou republikou a registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi z 11. dubna 2002,¹³ která je ve svém znění modifikovanou podobou zde komentované základní smlouvy, čímž SR reálně (byť ne na shodné právní úrovni) garantuje rovnost práv a povinností pro všechny církve a náboženské společnosti na svém území.

3. Návrh smlouvy mezi Apoštolským stolcem a Českou republikou podepsané v roce 2002

Příprava smlouvy začíná vzdáleně r. 1997, kdy papež Jan Pavel II. při své návštěvě České republiky (dále jen „ČR“) nabídl vládě vytvoření smíšené komise k potřebnému řešení problémů ve vztahu ČR a Katolické církve na mezinárodní úrovni, což pak státní sekretář Angelo kardinál Sodano formuloval ve svém dopise předsedovi vlády ČR Václavu Klausovi dne 3. dubna 1997. Ten však poslal odpověď až v listopadu 1997 krátce před svou demisí – bylo tu vyjádřeno přesvědčení, že nejprve je třeba jednat vnitrostátně, pak teprve na mezinárodní rovině. Po vzniku nové (úřednické) vlády byla 6. dubna 1998 zaslána nová odpověď, která nebyla AS shledána uspokojivou; více se však za této vlády nedojednalo.¹⁴

Po vzniku menšinové vlády sociální demokracie pod vedením Miloše Zemana se o vzniku smíšené komise dále jednalo, a to v kontextu přípravy nové legislativy ohledně církví a náboženských společností.¹⁵ Jednání o zřízení této komise probíhaly mezi vládou ČR a zástupci AS od dubna 2000. Vedla k vytvoření smíšené komise, jejímiž vedoucími byli za ČR náměstek ministra zahraničí Martin Palouš a za AS apoštolský nuncius (do r. 2001 Giovanni Coppa, od r. 2001 Erwin Josef Ender). Jednání vedla k vypracování kompromisního znění

¹² KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA. Základná zmluva medzi Svätou stolicou a Slovenskou republikou s komentárom. Bratislava: LÚČ, 2001. ISBN 80-7114-351-0. 140 s.; s. 59–60.

¹³ Citováno z internetu. Dostupné na World Wide Web: <http://spcp.prf.cuni.cz/dokument/sr-sml.htm>, poslední aktualizace 7. 5. 2003, citováno 13. 5. 2003.

¹⁴ Přehled jednání mezi státem a církvemi v letech 1990–2000. Praha: Sekretariát České biskupské konference (pro vnitřní potřebu), 2001. 24 s.; s. 10–11.

¹⁵ Tamtéž, s. 21.

smlouvy, vyvrcholila technickou parafou, schválením ve vládě ČR těsně před parlamentními volbami r. 2002 a v podepsání smlouvy dne 25. července 2002; signátory byli za AS apoštolský nuncius v ČR Erwin Josef Ender, za ČR nový ministr zahraničí Cyril Svoboda.

Reakce odborné veřejnosti i politické reprezentace na zveřejněný text smlouvy nebyla ani zdaleka jednoznačná, ani příznivá. To se obrazilo v postupu procesu ratifikace: Poslanecké sněmovně byla smlouva poprvé předložena 7. srpna 2002 a 1. čtení proběhlo na 6. schůzi poslanecké sněmovny 15. října 2002, kde projednávání bylo přerušeno¹⁶ – ministr zahraničí požádal o stažení z jednání a přefázení na jednání v roce 2003, aby bylo možno do té doby v politických kruzích vyjasnit zásadní otázky, které ve sněmovně souhlas s ratifikací zpochybňovaly. Pokračování projednávání bylo stanoveno na pořad 16. schůze, která se koná od 13. května 2003; tam je zařazena do programu jako bod č. 67.¹⁷ Prognóza projednání je však velmi nejistá, spíše se to nyní (13. 5. 2003) jeví tak, že Poslanecká sněmovna nevyloví souhlas s ratifikací smlouvy.

Samotný text smlouvy¹⁸ vykazuje základní typové podobnosti se smlouvou se SR: ve svých 21 člancích obsahuje především zásady budoucích řešení, málokdy (jako v čl. 11 pojednávajícím o církevním školství a výuce náboženství) přináší podrobnější konkrétní dojednání.

Zásadní rozdíl je v tom, že text smlouvy, byť v závěrečných ustanoveních v čl. 18 ponechává smluvním stranám otevřenou možnost jednat o podrobnějších otázkách (to je však dle dikce tohoto ujednání spíše výjimečná možnost), nestanoví ani na jednom místě odkaz na budoucí dvoustranné ujednání cestou dílčí mezinárodní smlouvy. Po stránce obsahové ujednání smlouvy nevykračují za rámec daný současnou platnou vnitrostátní úpravou.

Naproti tomu dává větší prostor dojednání na domácí půdě: dle čl. 18 je k takovým jednáním kompetentní Česká biskupská konference, která musí jednat se souhlasem AS. Explicitně takové dojednání předpokládá jako možnost v čl. 13 ohledně duchovenské a pastorační služby v zařízeních poskytujících sociální služby, v čl. 14 ohledně duchovenské a pastorační služby ve zdravotnických

¹⁶ Poslanecká sněmovna. Sněmovní tisk č. 17/0 ze dne 28. 8. 2002 a jeho projednávání. Dostupné na World Wide Web: <http://www.psp.cz/sqw/tiskt.sqw?o=US&ct=130>. Citováno 13. 5. 2003.

¹⁷ Poslanecká sněmovna. Program 16. schůze od 13. 5. 2003. Dostupné na World Wide Web: <http://www.psp.cz/sqw/ischuze.sqw?o=4&s=16>. Citováno 13. 5. 2003.

¹⁸ Dostupná v češtině na World Wide Web: <http://www.scp.prf.cuni/dokument/sml-cr-v.htm>, v italštině na World Wide Web: <http://www.scp.prf.cuni/dokument/sml-crv.htm>. Citováno 13. 5. 2003.

zařízeních, v čl. 15 ohledně duchovenské a pastorační služby ve věznicích apod. (zde však již dohody o části této služby existují) a v čl. 16 ohledně duchovenské a pastorační služby v ozbrojených silách (i zde dohody již existují).

Ujednání *pro futuro* v tvoření nové právní úpravy je bez výjimky řešeno tak, že ve smlouvě je dán základní princip, ale jeho realizace je takřka vždy v rukou konkrétních orgánů státní správy:

- čl. 3 odst. 2 obsahuje standardní garanci AS ohledně souladu hranic diecézí, apoštolských administratur, eparchií a exarchátů se státními hranicemi ČR;
- čl. 12 obsahuje závazek státu podporovat Katolickou církev v péči o její kulturní památky a národní kulturní památky;
- čl. 17 obsahuje závazek státu usilovat způsobem co nejrychlejším a pro obě strany přijatelným o dořešení otázek týkajících se majetku Katolické církve. Zvláště v oblasti majetkové bylo možno očekávat smluvní dojednání, které je větší právní garancí.

Lze tedy konstatovat, že i v ČR jde návrh smlouvy typu základní smlouvy směřující ke kooperačnímu modelu vztahů stát – Katolická církev.

Závěr

Ačkoli v obou zemích je smyslem přijaté smlouvy směřování ke kooperačnímu modelu vztahů stát – Katolická církev, je třeba vyzdvihnout i zřetelné rozdíly:

- text smlouvy se SR je širší a podrobnější;
- text smlouvy se SR předvídá více dílčích mezinárodních smluv, text smlouvy s ČR výslovně nepředpokládá ani jednu;
- na rozdíl od smlouvy se SR obsahuje smlouva s ČR více ujednání opravňující k jednání místní biskupskou konferenci;
- na rozdíl od smlouvy se SR obsahuje smlouva s ČR více ujednání opravňující stát k jednostranné právní úpravě při respektování dohodnutých zásad, což však je prakticky téměř nevyhahatelné a velmi záleží na politické vůli – zde je situace v ČR podstatně horší než ve SR;
- lze tedy konstatovat, že smlouva s ČR ponechává podstatně více prostoru státním orgánům ČR, než je tomu ve smlouvě se SR.

Summary

The Typological Stratification of the Treaties of the Apostolic See as One Party and the Slovak Republic (2000) and the Czech Republic (2002) as the Other

Though in both the countries the intention of the ratified treaty is the pursuit for a cooperation model of the State-Catholic Church relations, certain obvious differences are to be stressed:

- The text of the treaty with the Slovak Republic (SR) is wider and includes more details.
- The text of the treaty with the SR supposes more partial international treaties; the text of the treaty with the Czech Republic (CR) does not expressly suppose any.
- Unlike the SR treaty, the CR treaty includes more provisions entitling the local bishops' conference to act.
- Unlike the SR treaty, the CR treaty includes more provisions entitling the State's unilateral regulation while respecting the agreed principles, which in real is nearly impossible to claim and much dependant upon political will – here, the CR situation is substantially worse than in the SR.
- Thus we can say the CR treaty gives much more space to the state bodies than the Slovak one.

Zusammenfassung

Typologische Eingliederung von Verträgen zwischen dem Apostolischen Stuhl einerseits und der Slowakischen Republik (2000) und der Tschechischen Republik (2002) andererseits

Obwohl in beiden Ländern das Anliegen der unterschriebenen Verträge das schrittweise Kooperationsmodell der Staat-Kirche-Verhältnis ist, muss man deutliche Unterschiede hervorheben:

- Regelungsbereich des Vertrags mit der Slowakischen Republik ist breiter und ausführlicher;
- Vertrag mit Slowakei sieht mehrere partielle völkerrechtliche Verträge vor, der Vertrag mit Tschechien sieht explizit gar keinen vor;
- Im Gegensatz zum Vertrag mit Slowakei enthält der Vertrag mit Tschechien mehrere Bestimmungen, die zur Handlung die örtlich zuständige Bischofskonferenz ermächtigen;
- Im Gegensatz zum Vertrag mit Slowakei enthält der Vertrag mit Tschechien mehrere Bestimmungen, die den Staat zur einseitigen Regelung bei der Beachtung bestimmter vereinbarter Prinzipien berechtigen, was allerdings nur schwer zu erzwingen und abhängig von dem politischen Willen ist. In dieser Hinsicht ist die Situation in Tschechien wesentlich schlechter als in der Slowakei;
- Alles in allem der Vertrag mit der Tschechischen Republik überlässt den Staatsorganen mehr Spielräume, als dies im Vertrag mit der Slowakischen Republik der Fall ist.

Riassunto

La catalogizzazione tipologica degli Accordi fra la Santa Sede, come una delle parti contrattuali, e la Repubblica Slovacca (2000), rispettivamente la Repubblica Ceca (2002) come l'altra

Sebbene in entrambi i Paesi lo scopo degli accordi accettati sia la direzione verso il modello della cooperazione nei rapporti Stato-Chiesa Cattolica, bisogna sottolineare anche

significative differenze:

- il testo dell'accordo con la Rep. Slovacca é piú ampio e dettagliato
- il testo dell'accordo con la Rep. Slovacca prevede altri accordi internazionali sulle questioni particolari, il testo dell'accordo con la Rep. Ceca invece non prevede nessun altro
- in differenza al accordo con Slovacchia, l'accordo con Rep. Ceca comprende piú vasta autorizzazione al trattare per la conferenza episcopale del luogo
- in differenza al accordo con Slovacchia, l'accordo con Rep. Ceca comprende piú articoli che autorizzano lo Stato a stabilire unilateralmente la legislazione rispettando i principi concordati, il che comunque é in prassi irrivendicabile e dipende molto dalla volontà politica – in questo argomento la situazione nella Rep. Ceca é notevolmente peggiore rispetto alla Slovacchia
- si puñ concludere, che l'accordo con la Rep. Ceca lascia molto piú spazio agli istituti dello Stato che non sia in Slovacchia

O autorovi

P. Damián Němec Th.D. O.P. (nar. 1960) je od r. 1986 členem dominikánského řádu, na kněze byl vysvěcen r. 1991. Přednáší církevní právo od r. 1991 na Cyrilometodějské teologické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a od r. 1995 na právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Specializuje se především na řeholní právo a konfesní právo.

P. Damián Němec Th.D. O.P. (geb. 1960) ist. 1986 in den Dominikanerorden eingetreten, 1991 ist er als Priester geweiht worden. Er liest das Kirchenrecht seit 1991 an der Theologischen Fakultät der Palacký Universität Olomouc, seit 1995 auch an der Juridischen Fakultät der Palacký Universität Olomouc vor. Seine Spezialisierung sind vor allem Ordensrecht und Staatskirchenrecht.

P. Damián Němec Th.D. O.P. (born 1960) has been a member of the Dominican Order since 1986. He ordained priest in 1991. He has given lectures in canon law at the Cyril-Method's Theological Faculty of Palacký's University, Olomouc, since 1991 and at the Law Faculty of the same university since 1995. He focuses especially on the law of religious orders and state ecclesiastical law.

P. Damián Němec Th.D. O.P. (nato nel 1960), membro dell'ordine domenicano a partire dal 1986, ordinato sacerdote nel 1991. Tiene lezioni del Diritto Canonico a partire dal 1991 alla facoltà di teologia dei ss. Cirillo e Metodio dell'Università di Palacký a Olomouc e, a partire dal 1995, alla facoltà giuridica dell'Università di Palacký a Olomouc. Nella sua specializzazione rientrano soprattutto il diritto dei religiosi e il diritto ecclesiastico.

DEKRET
Kongregace pro katolickou výchovu,
jímž se upravuje studijní řád na fakultách
kanonického práva

*The Decree of the Congregation for Catholic Education Amending
the Rulebooks of Canon Law Colleges*

*Dekret der Kongregation für das katholische Bildungswesen zur Festlegung
der Studienordnung an den Fakultäten des kanonischen Rechts*

*Il Decreto della Congregazione per l'Educazione Cattolica che modifica
i regolamenti dello studio nelle facoltà di diritto canonico*

Po promulgaci nového Kodexu kanonického práva a Kodexu kánonů východních církví se sice mnohonásobil počet studentů na fakultách kanonického práva, ale zároveň je stále zřejmější, že studijní běh stanovený 15. září 1979 apoštolskou konstitucí Jana Pavla II. *Sapientia christiana*¹ nedostačuje k dostatečnému vyložení jednotlivých disciplín a že tedy po absolvování dvouletého studia k dosažení licenciátu nedosahuje vzdělání studentů toho stupně poznání práva Církve, který je dnes vyžadován k převzetí církevních úřadů, které předpokládají specifickou přípravu v oblasti kanonického práva.

Obsah dvouletého studia pro dosažení licenciátu z kanonického práva byl poprvé stanoven 24. května 1934 apoštolskou konstitucí Pia XII. *Deus scientiarum Dominus*,² kde se zdály být čtyři semestry dostatečné k dosažení licenciátu, a to s přihlédnutím k vynikající průpravě studentů jak v oblasti znalosti latinského jazyka, tak v oblasti základů kanonického práva, již dosáhli před přistoupením ke studiu na fakultě kanonického práva.

Okolnosti se během doby změnily tak, že nyní na středních školách není všude latinský jazyk vyučován vůbec, nebo v malém rozsahu, a že je považován za druhotný předmět. Toto se týká i studijního běhu na teologických fakultách a kněžských seminářích; tím, že byl po koncilu zvětšen rozsah výuky jiných teologických a pastoračních disciplín, bylo postupně věnováno méně pozornosti

¹ Srov. AAS 71 (1979), s. 469–499.

² Srov. AAS 23 (1931), s. 241–248.

a času výuce latinského jazyka a základů kanonického práva. Z toho plyne, že klerici přistupují ke studiu na fakultách kanonického práva většinou bez náležité znalosti latinského jazyka a takřka bez přípravy v oblasti základů kanonického práva.

U laiků, kteří více než dříve studují na fakultách kanonického práva, je nedostatek náležité přípravy pro studium v druhém stupni* ještě patrnější, protože často přistupují ke studiu na fakultě kanonického práva ti, kdo nezískali teologické vzdělání v prvním stupni, jak je tu uspořádán, a mohou získat tento stupeň** anebo minimální stupeň znalosti teologie, jaký je nezbytný k správnému pochopení základních principů kanonického práva. Kdo již dosáhl akademické hodnosti v světském právu, často mohou být dle posouzení jednotlivých fakult přímo přijati k dvouletému studiu k licenciátu s vynecháním prvního stupně studia, ba dokonce s možností zkrácení studia, čímž se stává, že bez jakékoli teologické přípravy za jeden rok mohou dosáhnout licenciátu kanonického práva.

II. vatikánský koncil však právem požadoval, že „při výuce církevního práva ... se má přihlížet k tajemství církve podle věroučné konstituce o církvi, vyhlášené tímto posvátným koncilem“.³ Tento oprávněný požadavek vyžaduje především, aby oba kodexy byly vysvětlovány ve světle ekleziologie II. vatikánského koncilu, jejíž význam v této věci je synteticky vyjádřen v apoštolských konstitucích Jana Pavla II. *Sacrae disciplinae leges*⁴ a *Sacri canones*.⁵ Tato nová teologická perspektiva vyžadovaná ve výkladu kanonického práva však vyžaduje více času, než dovoluje limit dvou let. Proto jsou kromě studia latinského jazyka přidány další pomocné disciplíny a výběrové kurzy, které se dnes jeví nutné k doplnění základní formace v kanonickém právu.

* Apoštolská konstituce *Sapientia christiana* dělí studium na tři stupně: první je vyžadován pro kněžské svěcení a končí stupněm bakalář, který odpovídá našemu stupni magistr, druhý a třetí jsou postgraduální – druhý stupeň je k dosažení licenciátu, třetí stupeň k dosažení doktorátu. Pozn. překl.

** Tím je myšleno dosažení prvního stupně studia teologie, jak je popsán v apoštolské konstituci *Sapientia christiana*. Pozn. překl.

³ II. Vatikánský koncil. Dekret o kněžské výchově *Optatam totius*, č. 16d.

⁴ JAN PAVEL II. Apoštolská konstituce *Sacrae disciplinae leges* z 25. ledna 1983. AAS 75/II (1983), s. VII–XIV. (Tato konstituce byla česky vydána v Kodex kanonického práva. Úřední znění a překlad do češtiny. Latinsko-české vydání s věcným rejstříkem. Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-082-6. s. VII–XXIII. – Pozn. překl.)

⁵ JAN PAVEL II. Apoštolská konstituce *Sacri canones* z 18. října 1990. AAS 82 (1990), s. 1033–1044.

S ohledem na potíže při náležité formaci studentů, které jsou zakoušeny na fakultách kanonického práva, zaslala kongregace pro katolickou výchovu r. 1997 všem fakultám a institutům církevního práva, které založila, dotazník ohledně stavu každé jednotlivé instituce a obzvlášť ohledně vhodnosti prodloužení studijního běhu. Na základě obdržených odpovědí tato kongregace konala četné konzultace. Kromě věci menšího významu došlo ke shodě v tom, že studium k licenciátu je třeba prodloužit na tři roky neboli šest semestrů a že je třeba první cyklus studií povinně stanovit a lépe uspořádat pro všechny, kdo neabsolvovali běžný první cyklus studia na fakultě či filozoficko-teologická studia v kněžském semináři, a to bez výjimky pro ty, kdo již dosáhli akademické hodnosti ve světském právu. O této záležitosti jednala také plenární zasedání této kongregace v letech 1998 a 2002, jejíž účastníci se téměř jednomyslně vyslovili pozitivně pro navržená řešení. Protože se některé změny týkají apoštolské konstituce *Sapientia christiana*, byla záležitost předložena i nejvyšší autoritě, která prohlásila, že nemá námítky k dalšímu jednání v této věci.

A proto po pozorném uvážení všeho potřebného se stanovuje, že čl. 76 apoštolské konstituce *Sapientia christiana* a čl. 56 a 57 jejích Nařízení se upravují následujícím způsobem:***

I. Apoštolská konstituce *Sapientia christiana*, čl. 76

Studiorum curriculum Facultatis Iuris Canonici complectitur:

a) primum cyclum, per quattuor semestria seu duos annos protrahendum, pro iis qui debita formatione philosophico-theologica carent, non exceptis iis qui gradum academicum in iure civili iam consecuti sunt; in eo studium impenditur generalibus institutionibus iuris canonici iisque disciplinis philosophicis et theologicis quae ad superiorem formationem canonicam requiruntur;

Studijní běh na fakultě kanonického práva obsahuje:

a) první cyklus, který musí trvat alespoň čtyři semestry neboli dva roky, pro ty, kdo nemají vyžadovanou filozoficko-teologickou formaci, včetně těch, kdo již dosáhli akademické hodnosti v světském právu; v něm se poskytuje základní výuka kanonického práva a těch předmětů, které se vyžadují pro vyšší kanonistickou formaci;

*** Protože text apoštolské konstituce *Sapientia christiana* i jejích prováděcích nařízení byl publikován dvojjazyčně – v latinském originále i českém překladu (*Sapientia christiana, Ex corde Ecclesiae*. Praha : pro vnitřní potřebu teologických fakult ve spolupráci s Křesťanskou akademií Řím, 1998. 149 s.), je vhodné i zde uvést latinský text i český překlad, a to ve sloupcích; tučně jsou vyznačeny texty, které jsou buď změněny anebo přidány.

b) secundum cyclum per sex semestria seu triennium pro omnibus protrahendum, qui integri Codicis per plenam tractationem eiusdem fontium sive magisterialium sive disciplinarium altiore studio impenditur, addito studio affinium disciplinarum;

c) tertium cyclum, saltem per duo semestria seu per annum protrahendum, quo canonistica formatio perficitur ad dissertationem doctoralem, per scientificam investigationem, elaborandam.

b) druhý cyklus, který má trvat šest semestrů, neboli tři roky a je věnován studiu celého kodexu prostřednictvím plného pojednání o jeho pramenech jak magisteriálních, tak disciplinárních, s přidáním studia příbuzných oborů;

c) třetí cyklus, který musí trvat alespoň dva semestry neboli jeden rok, v němž se dokončuje kanonistická formace a v němž je třeba vypracovat doktorskou disertaci s vědeckým přínosem.

II. Nařízení, čl. 56

Disciplinae obligatoriae sunt:

1° in primo cyclo:

a) elementa philosophiae: anthropologia philosophica; metaphysica; ethica;

b) elementa theologiae: introductio in S. Scripturam; theologia fundamentalis: divina revelatio, eiusdem transmissio et credibilitas; theologia trinitaria; christologia; tractatus de gratia; peculiari autem modo ecclesiologia, theologia sacramentalis generalis et specialis, theologia moralis fundamentalis et specialis;

c) institutiones generales iuris canonici;

d) lingua latina.

2° in secundo cyclo:

a) Codex Iuris Canonici vel Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium secundum omnes eorundem partes aliaeque leges canonicae;

Povinné předměty jsou:

1° v prvním cyklu:

a) součásti filozofie: filozofická antropologie, metafyzika a etika;

b) součásti teologie: úvod do Písma svatého, fundamentální teologie: božské zjevení, jeho předávání a hodnověrnost; trinitární teologie; kristologie; pojednání o milosti; obzvlášť ekleziologie, teologie svátostí generální a speciální, morální teologie základní a speciální;

c) základní ustanovení kanonického práva;

d) latinský jazyk.

2° v druhém cyklu:

a) kodex kanonického práva nebo kodex kánonů východních církví podle všech svých částí a jiné kanonické zákony;

- b) disciplinae conexae: theologia iuris canonici; philosophia iuris; institutiones iuris Romani; elementa iuris civilis; historia institutionum canonicarum; historia fontium iuris canonici; relationes Ecclesiam inter et societatem civilem; praxis canonica administrativa et iudicialis;
- c) introductio in Codicem Canonum Ecclesiarum Orientalium pro studentibus Facultatis Iuris Canonici latini; introductio in Codicem Iuris Canonici pro studentibus Facultatis Iuris Canonici orientalis;
- d) lingua latina;
- e) disciplinae speciales et exertationes atque seminaria ab unaquaque Facultate praescripta.
3° in tertio cyclo:
- a) latinitas canonica;
- b) cursus speciales vel exertationes ab unaquaque Facultate praescripta.
- b) předměty s tím spojené: teologie kanonického práva; filozofie práva; ustanovení římského práva; součásti práva světského; historie kanonických institucí; historie pramenů kanonického práva; vztahy mezi církví a světskou společností; administrativní a soudní kanonická praxe;
- c) úvod do kodexu kánonů východních církví pro studenty fakult kanonického práva latinského; úvod do kodexu kanonického práva pro studenty fakult kanonického práva východního;
- d) latinský jazyk;
- e) speciální předměty, cvičení a semináře předepsané jednotlivými fakultami.
3° v třetím cyklu:
- a) kanonistická latina;
- b) speciální kurzy nebo cvičení předepsané jednotlivými fakultami.

III. Nařízení, čl. 57

§ 1. Qui curriculum philosophico-theologicum in Seminario vel in Facultate theologica absolverit, directe ad secundum cyclum admitti potest, nisi necessarium aut opportunum appareat aliquem cursum praevium linguae latinae vel institutionum generalium iuris canonici exigere.

Qui aliquibus disciplinis primi cycli in apta Facultate vel Instituto universitario se iam rite studuisse comprobaverit, ab iisdem dispensari potest.

§ 1. Kdo absolvoval filozoficko-teologický běh v semináři nebo na teologické fakultě, může být přímo přijat do druhého cyklu, pokud se však nejeví nezbytné či vhodné vyžadovat nějaký předchozí kurz latinského jazyka nebo všeobecných ustanovení kanonického práva.

Kdo dokáže, že již řádně studoval některé předměty prvního cyklu na vhodné fakultě nebo na univerzitním institutu, může od nich být dispensován.

§ 2. Qui gradum academicum in iure civili iam consecutus est, ab aliquibus cursibus secundi cycli (ut iure romano et iure civili) dispensari potest quin a triennio ad Licentiam eximatur.

§ 3. Ad finem secundi cycli studentes linguam latinam ita cognoscant ut Codicem Iuris Canonici et Codicem Canonum Ecclesiarum Orientalium et alia documenta canonistica bene intellegant; in tertio autem cyclo fontes iuris canonici rite interpretari possint.

§ 2. Kdo již dosáhl akademické hodnosti světského práva, může být dispensován od některých kurzů druhého cyklu (jako římského práva a světského práva), aniž by byl vyňat z tříletého studia k licenciátu.

§ 3. Na konci druhého cyklu ať studenti znají latinský jazyk natolik, aby dobře rozuměli kodexu kanonického práva a kodexu kánonů východních církví i jiným kanonickým dokumentům; ve třetím cyklu aby mohli řádně interpretovat prameny kanonického práva.

Tento dekret nabývá účinnosti od začátku akademického roku 2003/2004 dle zvyklostí jednotlivých území.

Ustanovení tohoto dekretu prohlásil za platné a schválil papež Jan Pavel II. dne 2. září 2002 při audienci udělené níže podepsanému kardinálovi prefektu a zvláště schválil nové znění čl. 76 apoštolské konstituce „*Sapientia christiana*“, takže se tím ruší opačná ustanovení, a nařídil je publikovat.

Dáno v Římě v sídle téže kongregace dne 2. září léta Páně 2002.

Zenon kard. Grocholewski
prefekt

Joseph Pittau, S. I.
sekretář

Tretera, Jiří Rajmund: Stát a církve v České republice,
Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002, s. 156.

State and Churches in the Czech Republic
Staat und Kirchen in der Tschechischen Republik
Lo Stato e la Chiesa nella Repubblica Ceca

Učební texty recentních, historických i teoretických právních oborů v naprosté většině používají již v samotném svém titulu pojmu „právo“ či „právní“: Trestní právo, Pracovní právo, Dějiny práva, Teorie práva, Právní filosofie atd. Recenzovaná publikace doc. JUDr. Jiřího Rajmunda Tretery, vyučujícího církevního a konfesního práva na právnické fakultě Univerzity Karlovy, je však zvláštní tím, že tuto jinak nezbytnou rekvizitu postrádá. Název knihy zní: „Stát a církve v České republice“. Z tak obecně formulovaného titulu lze na první pohled těžko rozpoznat, zda se jedná o studii historickou, sociologickou, ekleziologickou nebo jinou. Byl to až vydavatel, který chtěl zájemci o tuto knihu pomoci jejím tematickým zařazením: na graficky střízlivé obálce je největším typem písma vyznačeno: PRÁVO.

A vskutku: jedná se o text, jehož prvotním účelem je stát se první standardní vysokoškolskou učebnicí českého konfesního práva u nás po roce 1989, ačkoli jeho použití může zůstat i tak značně mnohostranné. Může posloužit širší církevní, akademické, právnické i laické veřejnosti k bližšímu poznání právních aspektů vztahu státu a církvi v naší republice. Může být také cennou orientační pomůckou při jednání státu a církvi ohledně vzájemného uspořádání právních vztahů – odtud také finanční podpora České biskupské konference na jeho vydání.

Doba vydání knihy byla shodou okolností nešťastná, neboť krátce před ní došlo k významné změně právního stavu ve vztazích státu a církvi, totiž k nové úpravě právního postavení církvi zákonem č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církvi a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), který nahradil dosavadní zákon o církvích č. 308/1991 Sb. K tomuto problému se autor vyjadřuje již v přemluvě knihy odkazem na budoucí vývoj, který nový zákon přinese:

„Kniha byla dokončována v době diskuse kolem přijetí nového zákona o církvích. O jeho konečném přijetí rozhodla Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR dne 18. 12. 2001. Proto pojednání o jeho ustanoveních je zatím jen přehledné. Podrobnosti budou jistě v příštích vydáních zachyceny podrobněji a obohaceny též o poznatky z aplikační praxe.“ (s. 7)

V té době ještě autor nemohl předvídat, že administrativní náročnost nového českého církevního zákona pro církev překračuje v některých ohledech i Listinou dané záruky výkonu práv vyplývajících z náboženské svobody, takže si dokonce vyžádá rozhodnutí Ústavního soudu, kterým se některá ustanovení zákona zcela zruší (rozhodnutí ÚS z 27. 11. 2002). Svůj názor na nevhodnost nové právní úpravy však autor učebnice nikterak neskryvá: „Zákon č. 308/1991 Sb. byl v době svého vypracování normou vyhovující, projevila se na ní dobrá invence jejích zpracovatelů. Podle názoru autora tohoto pojednání byla vyhovující i nadále, snad jen potřebovala některá doplnění a upřesnění.“ (s. 65)

Kniha se od standardních učebnic právních oborů recentního práva liší nejen formálním neuvedením pojmu „právo“ přímo v titulu, nýbrž též zvýrazněním historického, teoretického a faktografického, téměř encyklopedického přístupu ve vztahu ke zkoumanému předmětu právní úpravy, totiž k církvím a náboženským společnostem. Je to logické právě vzhledem k tomu, že stupeň neznalosti i některých zcela základních informací o církvích je u nás značný, a to i u vysokoškolsky vzdělaných lidí. Tak například učební text pracovního práva zpravidla nemusí obsahovat historický souhrn situace na trhu práce od středověku po současnost a procentuální podíl pracovníků v konkrétních oborech. To jsou fakta, která se lze dozvědět odjinud, a k pojednání o pracovním právu jich v zásadě ani není bezprostředně zapotřebí. Zato však Treterův text o církvích zkoumá nejprve „sociální předpoklady“, které jsou na pozadí právní úpravy vztahů státu a církví (kap. 1). Odhaluje v této souvislosti také metodologickou chybu zkoumání náboženského vyznání obyvatelstva při sčítání lidu nebo sociologických výzkumech: „Častou chybou statistiků je, že označují příslušníky stavu bez vyznání za „ateisty“. Ve skutečnosti je mezi bezkonfesionálními kromě ateistů také mnoho agnostiků (je možné, že agnostici tvoří většinu), a pak se jako bez vyznání tradičně již od 19. století hlásí také věřící bez příslušnosti k určité církvi. A také naopak: člena církve (nebo „osobu k církvi se hlásící“) nelze automaticky považovat za věřícího.“ (s. 8, pozn. 2)

V kapitole věnované dějinnému vývoji (kap. 2) autor nejprve načrtává obecné modely vztahu státu a církve, tedy tematiku, která se blíží na Západě již etablovanému oboru tzv. komparativního konfesionálního práva. To zkoumá právní řešení

vztahu státu a církvi v jednotlivých zemích a na základě zobecnění se pokouší konstruovat jednotlivé modely vztahu státu a církvi. Tretera rozlišuje konfesijní stát, konfesijní stát „à rebours“ (totalitní, především marxistické diktatury), dále pak světský stát odlukový a kooperační; navíc varuje před mnohoznačným pojmem „laický stát“.

Historické líčení vztahu státu a církvi na našem území pak prozrazuje autorovu sečtělou a zálibu v dějinách a kultuře. Téměř samostatným světem v rámci knihy jsou v průběhu historického líčení půvabné autorovy poznámky pod čarou, které ovšem nejsou samoúčelné, nýbrž jsou určeny k ilustraci historickoprávních skutečností. Namátkou: „V toleranční době v první polovině 19. století se snad k pravoslaví hlásil Václav Hanka. Malá skupina českých vlastenců rusofilské orientace (Sladkovský, Grégr) se k pravoslaví přihlásila po roce 1860, ani tehdy však nevytvořili farnost.“ (pozn. 30) „Ničení knih při likvidaci benediktinského kláštera sv. Mikuláše na Starém Městě pražském je zachyceno v Jiráskově románu F. L. Věk.“ (pozn. 24) Avšak i při líčení historických událostí dovede autor skrytě odkázat na aktuální soudní kauzu ve věci zločinů spáchaných v době stalinské perzekuce: „...kruté mučení, zejména ve vyšetřovací vazbě Státní bezpečnosti v Uherském Hradišti“ (s. 44–45). Ve vztahu k perzekuci ženských řeholí za komunistického režimu autor používá, obdobně jako ve své dřívější učebnici („Právo konfesní a právo církevní“, Praha 1997), pojmu „genocida“ (s. 49–50). Tím vytváří zvláštní napětí: může jít o ilustrativní hyperbolu, může však jít rovněž o trestněprávní kvalifikaci. I tento způsob vyjadřování přispívá ke čtivosti učebnice, avšak zároveň se tak její styl poněkud posunuje od striktního historickoprávního pohledu k směrem k literatuře faktu.

Autor je zastáncem co nejširší vnitřní autonomie církvi. Porovnává právní vymezení církve a náboženské společnosti v zákoně č. 3/2002 Sb. s předchozí charakteristikou danou v § 4 (1) zákona č. 308/1991 Sb. a dochází k závěru v neprospěch nového pojetí: „Účel církve a náboženské společnosti je chápán více v souvislosti jen s náboženskou činností v užším slova smyslu. Zbývá církvím prostor konat vedle skutků zbožnosti také skutky lásky? Vejde se tradiční církevní činnost, jako je křesťanská služba, charita a diakonie do tohoto pojetí církvi a náboženských společností? Není divu, že církve jsou po tragických zkušenostech z předcházejícího režimu opatrné a vnímavé vůči nebezpečí, aby nebyly opět zatlačeny zpět do kostelů a sakristií, aby nebyly uzavřeny do nějakého novodobého ghetta.“ (s. 69) Z podobného důvodu Tretera podrobuje kritice pojem tzv. „zvláštních práv církvi a náboženských společností“, nově zavedený zákonem č. 3/2002 Sb.: „Máme za to, že je nešťastné vůbec hovořit

o „zvláštních právech“ a upozorňovali jsme na to během legislativní přípravy. Zda a která oprávnění budou církve používat, je v řadě evropských zemí ponecháno na smlouvách mezi církvemi a státem. Smluvní princip v této oblasti používají všechny státy sousedící s naší republikou.“ (s. 74)

Vnitřní autonomie začíná podle autora již naprostou svobodu volby mezi označením „církev“ a „náboženská společnost“: „O tom, které z obou tradičních a konfesními zákony používaných označení ta která církev či náboženská společnost použije, je otázkou její svobodné volby. Uvedená alternativa není závazná (exkluzivní), takže existuje i třetí možnost: v názvu církve nebo náboženské společnosti se nemusí objevit žádné z obou uvedených označení. Příklady Jednota bratrská, Bratrská jednota baptistů, Křesťanské sbory, Federace židovských obcí, v minulosti (do r. 1966) také Jednota českobratrská.“ (s. 70 a pozn. 98). Tuto svobodu volby nesmí omezovat stát ani jiné subjekty, tedy ani samotné církve: „Zástupci některých církví (zejména evangelických) vyjádřili při jednání expertní komise MK ČR v letech 1999–2001 přání, aby některým novým náboženským směrům nebyla přiznána svobodná volba použít výrazu „církev“. Kdo by však stanovil podmínky (které jsou svou podstatou teologického rázu) a kdo by o nich rozhodoval? Podle našich ústavních principů je ingerence státu do vnitřních záležitostí církve nepřijatelná, a proto nemůže být uplatněna ani zde.“ (s. 71)

Odpověď na často kladenou otázku, zda jsou církve v našem právním řádu veřejnoprávními nebo soukromoprávními subjekty, pojímá autor, vzhledem k nemožnosti podat jednoznačné vysvětlení, dynamicky: „Pokud jde o postavení církví, nelze jednoznačně podat prognózu, kterým směrem se bude jejich postavení ubírat; prozatím lze říci, že v některých oblastech se registrované církve projevují jako subjekty práva veřejného, v jiných jako subjekty práva soukromého.“ (s. 72)

V rámci kapitoly „Právní postavení církví“ pojednává autor též o církevních právnických osobách (kap. 5.3). Zde prozrazuje svoji znalost katolického kanonického práva a právních předpisů Českobratrské církve evangelické. S posledně jmenovanou církví je ovšem co do počtu věřících i společenského vlivu srovnatelná ještě Církev československá husitská, takže čtenáři může chybět také podrobnější výklad o jejich právnických osobách.

Z různých autorem pojednávaných tematik, týkajících se současného právního řešení vztahu státu a církví, je u nás zřejmě nejkontroverznější otázka financování církví a restituace církevního majetku (kap. 9). S myšlenkou prvorepublikového profesora Hobzy, že církevní majetek nikdy neexistoval, znovuoživenou

v diskusích o jeho charakteru po r. 1989, se Tretera vyrovnává lapidárními formulacemi, které z čistě právní argumentace plynou do úvahy inspirované „selským rozumem“: „Někdy se v minulosti i v současnosti možno setkat s názorem, že církev žádný majetek ve skutečnosti nevladnily, protože jejich majetek měl veřejnoprávní charakter a v důsledku toho měl stát právo ho volně předisponovat a dnes je prý požadavek na restituci církevního majetku právně neadekvátní. Zapomíná se ovšem, že veřejnoprávní není totéž co státní. Církev navíc vždy byly poněkud zvláštními institucemi, které nelze jednoznačně zařadit do kategorie veřejnoprávní nebo soukromoprávní instituce. Bylo by absurdní tvářit v tvář tvrdit členům církvi, kteří po generace budovali ze svých darů, sbírek i práce vlastních rukou společný církevní majetek, že prý ve skutečnosti všechno dělali pro stát.“ (s. 121)

Autor zkoumá možnosti budoucího modelu hmotného zabezpečení církvi v ČR vyhodnocováním jednotlivých způsobů jejich financování v jiných zemích. Například k zavedení církevní daně podle německého modelu formuluje negativní stanovisko: „V českých zemích není v církevních kruzích (všech církví) pro tento způsob financování církvi dost pochopení, a proto jeho zavedení nežádají. Bývá zdůrazňováno, že české národní mentalitě odpovídá spíše dobrovolnost darů nebo dobrovolnost výše saláru než povinná daň. Ani vůli zákonodárského sboru našeho státu k zavedení církevní daně nelze předpokládat.“ (s. 130) Subsidiární úlohu daňových asignací pro církev si však představit dovede: „Jako vedlejší zdroj příjmu církvi je jistě myslitelný i u nás. Je nutno počítat s odporem některých pracovníků státní finanční správy proti jeho zavedení v naší zemi jako údajně „komplikační“ daňového systému.“ (s. 131)

Současný způsob financování církvi ze státního rozpočtu považuje autor za provizorní kompenzaci církevního majetku, zabaveného komunistickým režimem: „Státní dotace na platy duchovních jsou svým způsobem pokračováním kongruy zastavené v roce 1949 a prozatímní náhradou za výnosy dosud nevráceného církevního majetku.“ (s. 53) Kvadratura kruhu, kterou způsobuje současný způsob financování církvi, je vyjádřena následující formulací: „Všem je jasné, že úplná restituce církevního majetku je věc obtížná a pravděpodobně by dostatečně ekonomicky církev nezajistila. S dosavadním systémem dotací nejsou spokojeni veřejnost jako celek, ani členové a představitelé církvi. Na jedné straně státní dotace znamenají závislost církvi na státu a každoročně ne příliš příjemné dohadování se mezi státní správou a církvemi, na druhé straně si může nevěřící část občanů stěžovat, že také z jejich daní jsou poskytovány platy na duchovní služby.“ (s. 133)

V otázce manželského práva (kap. 11) Tretera důsledně hájí zachování fakultativního církevního sňatku v našem právním řádu: „Tato úprava je v českých zemích tradiční (trvala nepřetržitě až do konce roku 1949) a koresponduje s úpravou ve většině západoevropských demokracií i v USA.“ (s. 146) Vtipné zobecnění, plynoucí z autorových historickoprávních znalostí, směřuje k těm demokratickým zemím, které nezrušily obligatorní civilní sňatek: „Obligatorní civilní formu si v EU udržely pouze země napoleonsko-bismarckovské tradice.“ (s. 146) Komu by chybělo v Treterově textu více konkrétních informací o tom, jak zákon o rodině církevní sňatek upravuje, ten může nalistovat v předešlých ročnících „Právnicka“ články I. A. Hrdiny.

Na závěr dlužno podotknout, že lidí, vyjadřujících se nekvalifikovaně o právních otázkách souvisejících s církvemi, je velmi mnoho. Ti z nich, kdo patří do církevních kruhů, si četbou Treterovy učebnice doplní právní znalosti. Ti, kdo náležejí do necírkevních právnických kruhů, v ní najdou mnohé pro ně dosud neznámé historické souvislosti a faktografické reálie, na jejichž základě se ve své právní praxi budou ohledně problematiky církví lépe orientovat. A ti, kdo nejsou bezprostředně spjatí ani s církvemi ani s právem, najdou v Treterově textu velké množství zajímavých informací a odhalí snad nový svět, k němuž dříve nepřistoupili snad kvůli předsudkům nebo právě kvůli neznalosti.

JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D.

Schanda, Balázs: Magyar állami egyházjog,
Szent István Társulat Kiadója, Budapest 2000, 224 s.

*Schanda Balázs (ed.): Legislation on Church-State
Relations in Hungary,*

Nemzeti Kulturális Örökség Miniszériuma Budapest 2002, 204 s.

Oběma předkládanými díly představuje Balász Schanda čtenářům po sobě v krátkém odstupu dvě kompendia týkající se maďarského náboženského (konfesního) práva. Tomu, kdo vládne maďarským jazykem, vysvětluje systém maďarského konfesního práva, tomu, kdo vládne angličtinou, tak nabízí krátký úvod a překlad nejdůležitějších právních textů.

Délka a druh zpracování anglického úvodu z něj dělají text srovnatelný s kapitolou z Robbersova již klasického díla Stát a církev v Evropské unii, Baden-Baden, 1995.

Dělí se na kapitoly o sociálním pozadí (s. 13), právních pramenech (s. 15), základních principech a vztazích státu a náboženských společnostech (s. 18), o právním postavení náboženských institucí (s. 19), otázkách vyučování náboženství (s. 22), pracovního práva (s. 27), financování náboženských společností (s. 26), o duchovní péči v ústavech (s. 33) a trestním právu (s. 34).

Část s právními předpisy obsahuje řadu předpisů týkající se úpravy náboženství od Ústavy (s. 41), přes zákon o náboženské svobodě (s. 43) až po smlouvy mezi státem a jednotlivými náboženskými společnostmi (s. 97), jakož i tři nálezy ústavního soudu (s. 148). Všechny texty jsou v anglickém překladu. Svazek uzavírají statistiky a seznam adres.

Oproti tomu maďarsky psaný Systém konfesního práva vybavený rovněž věcným rejstříkem a rejstříkem pramenů práva se snaží umístit maďarské konfesní právo do evropských souvislostí. Pro nemaďarského čtenáře jsou navíc velmi užitečná stručná shrnutí příslušné štrasburské judikatury (s. 25–44) včetně tezevité načrtnutých důsledků (45). Ale i v čistě maďarských částech, kde se ústavněprávně zaručená svoboda náboženství pne od pravidel pro náboženské korporace až po klasické oblasti jako výuka náboženství, ústavní duchovní péče

nebo otázky financování náboženských společností, které Schanda vyvozuje z povinnosti státu aktivně chránit (náboženské společnosti), zůstává autor stále otevřený evropskému diskursu a se znalostí jazyků činí odkazy na srovnatelné zahraniční normy a literaturu. Tato jeho snaha vrcholí v porovnání možných modelů vztahů státu a náboženských společností, u nichž oprávněně konstatuje určité sblížení v evropském měřítku. Kdo se chce informovat z důvěryhodných zdrojů o maďarském konfesním právu, nesmí opominout v žádném případě Schandovy publikace.

Wolfgang Wieshaider

Křesťané a Evropská unie

Praha, 17. února 2003

Christians and The European Union, Prag, 17. February 2003

Christen und die Europäische Union, Prag, 17. Februar 2003

I cristiani e l'Unione Europea, Praga, 17. 2. 2003

Dne 17. února 2003 uspořádala Česká biskupská konference a Ekumenická rada církví v ČR ve spolupráci s Ministerstvem zahraničních věcí a Nadací Konráda Adenauera konferenci na téma „*Křesťané a Evropská unie*“. Konference se uskutečnila v prostorách pražského arcibiskupství za hojně účasti představitelů církví a náboženských společností i zájemců z řad odborné veřejnosti. Konferenci řídili předseda České biskupské konference arcibiskup olomoucký **Mons. Jan Graubner** a předseda Ekumenické rady církví v ČR biskup **Vladislav Volný**.

V úvodu konference vystoupil vedoucí Delegace Evropské unie v ČR velvyslanec **Ramiro Cibrián**. Poukázal na to, že u zrodu Evropské unie stáli především představitelé křesťanských politických stran (de Gasperi, Adenauer). Připravované rozšíření Evropské unie o 10 kandidátských států označil za historický předěl v historii Evropy po druhé světové válce. Dále shrnul politické a ekonomické přednosti členství v Evropské unii. Zdůraznil, že vstup České republiky do Evropské unie nepředstavuje pro církev žádnou hrozbu, ba právě naopak. V souladu se zásadou subsidiarity Evropská unie nezasahuje do regulace vztahů mezi státem a církvemi.

Poté následovalo vystoupení místopředsedy vlády a ministra zahraničních věcí **JUDr. Cyrila Svobody**. Konstatoval, že o rozšíření Evropské unie bylo již politicky rozhodnuto, v připravovaném referendu půjde o to, aby občané České republiky svým „ano“ vyjádřili své přesvědčení o tom, že „jsme způsobilí žít v Evropě“. Přesvědčivými argumenty se snažil rozptýlit případné obavy z přílišného liberalismu Evropské unie. „Zápas o zduchovnění Evropy se musí svést, a to zevnitř,“ prohlásil ministr.

V následné diskusi k vystoupením obou představitelů se účastníci konference živě zajímali především o přípravu evropské ústavy a možnosti zakotvení odkazu

na křesťanské hodnoty v jejím textu. Situace v tomto směru není jednoduchá, pracovní text prvních šestnácti článků takovýto odkaz zatím neobsahuje.

V odpolední části konference informoval pomocný biskup pražský **Mons. Václav Malý** o postavení církvi v zemích Evropské unie a o spolupráci Rady evropských biskupských konferencí (CCEE) s Komisí biskupských konferencí zemí EU (COMECE).

ThDr. Peter Pavlovič hovořil o pozici nekatolických církvích v integrované Evropě a dále o aktivitách COMECE při přípravě evropské ústavy. Také on poukázal na obtížnost jednání při přípravě evropské ústavy. V pracovních návrzích jsou široce zakotvena individuální práva a svobody, svoboda institucí však zatím nikoliv.

V odpolední diskusi řada diskutujících poukazovala na to, že Evropa je silně sekularizovaná, duchovní hodnoty jsou relativizovány, což vede k pronikání extremistických názorů a hnutí. Církev proto musí vytvořit pevný křesťanský blok a neustále rozšiřovat ekumenickou spolupráci.

Na závěr konference bylo přijato *Prohlášení křesťanských církví v ČR ke vstupu naší země do EU*. V prohlášení, ke kterému se nepřipojila pouze Apoštolská církev, se mimo jiné praví, že křesťané „vítají možnost zapojit se do budování Evropy sjednocené na křesťanských hodnotách“ a dále vyzývají spoluobčany, aby „nepromeškali tuto jedinečnou příležitost naplnit touhu mnoha generací vyrůstající z odkazu pražského biskupa Vojtěcha, Karla IV., Jiřího z Poděbrad, Jana Ámose Komenského a dalších, podílet se na spoluvytváření evropského společenství“.

JUDr. Pavel Rotyka

**Výměna učitelů konfesního práva mezi právníckými
fakultami
ve Vídni a v Praze – část II, Praha 8.– 15. 4. 2003**

*State Ecclesiastical Law Lecturers' Interchange between the Vienna and
Prague Law School – Part II, Prague, 8–15. 4. 2003*

*Der akademische Austausch zwischen den juristischen Fakultäten in Wien und
Prag im Bereich des Staatskirchenrechts – Teil II, Prag, 8–15. 4. 2003*

*Lo scambio degli insegnanti del diritto canonico fra le facoltà di giurisprudenza
di Vienna e di Praga, parte II^a, Praga, 8–15. 4. 2003*

Karlova univerzita a Vídeňská univerzita se dohodly na akademické výměně v oboru konfesního práva. Od školního roku 2003/04 každý rok dva studenti pražští jedou na semestr do Vídně, dva vídeňští do Prahy. Na úrovni učitelů byla ustanovena výměna „Tretera-Wieshaider“, která začala již s letošní návštěvou doc. Tretery ve Vídni v lednu a v níž jsem mohl pokračovat od 8. do 15. dubna tohoto roku.

Strávil jsem týden bohatý na pražské právnícké fakultě. V rámci přednášek doc. Tretery jsem přednášel:

- **zásady rakouského konfesního práva,**
- **památkovou péči v souvislosti s církvemi a náboženskými společnostmi**
- **stavební právo.**

V semináři jsme se dopracovali, srovnávali a živě diskutovali se studenty systémy financování církví a náboženských společností v Evropě.

Po technické stránce zejména posluchárna pro ranní přednášky měla moderní zařízení, jež jsem mohl vyzkoušet při promítání počítačových prezentací i díky spolupráci fakultního počítačového střediska.

V rámci Společnosti pro církevní právo jsem také přednášel o **památkové péči v Rakousku** a zažil živou diskusi s posluchači.

Pohostinnost doc. Tretery a jeho asistentů mně zaručila příjemný pobyt, jenž rychle, možná skoro příliš rychle, pominul.

Wolfgang Wieshaider, Vídeň

Naše akvizice

Our Acquisitions

Unsere Akquisitionen

Le nostre acquisizioni

ADAM, Miroslav O.P., *I Sacramenti dell'Iniziazione Cristiana nei Rapporti Interreligiosi tra i Cattolici Latini e Orientali in Slovacchia*, Romae, 2003, s. 669

HARTMANN, Jan a SVOBODA, Bohumil a VAŠKO, Václav, *Kardinál Tomášek – Generál bez vojska...?*, Vyšehrad, Praha, 2001, s. 209

JABLONICKÝ, Jozef, *Podoby násilia*, Kalligram, Bratislava, 2000, s. 224

KAPLAN, Karel, *Těžká cesta – Spor Československa s Vatikánem 1963–1973*, s. 176

KEJŘ, Jiří, *Summae confessorum a jiná díla pro foro interno v rukopisech českých a moravských knihoven*, edice Studie o rukopisech monographia sv. VIII., Středověké kanonické právo v rukopisech ČR díl I., Archiv akademie věd ČR, Praha, 2003, s. 144

KUČERA, Zdeněk & LÁŠEK, Jan B. (ed.), *Modernismus – Historie nebo výzva?* Studie ke genezi českého katolického modernismu, edice Pontes Pragenses sv. 24, L. Marek, Brno, 2002, s. 242

MISZTAL, Henryk, *Kanonizační právo podle zákonodárství Jana Pavla II.*, přeložil František Polášek, MCM, Olomouc, 2002, s. 561

NAGY, Ondrej, *Adopcia v práve Slovenskej republiky a jej účinky v kánonickom práve*, VKS, Košice, 2001, s. 117

OPATRŇ, Aleš, *Kardinál Tomášek a pokoncilní proměna pražské arcidiecéze*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří, 2002, s. 300

GRULICH, Rudolf, *Sudetoněmečtí katolíci jako oběti nacismu*, edice Pontes Pragenses sv. 23, L. Marek, Brno, 2002, s. 96

RÁZEK, Adolf, *STB + justice, nástroje třídního boje v akci Babice*, ÚDV, Praha, 2002, s. 295

ROBBERS, Gerhard (ed.), *German Legal Provisions Relating to Religion*, German Foundation for International Legal Cooperation, Bonn, 2002

SELTENREICH, Radim, *Případy amerického soudce*, Orac, Praha, 2003, s. 55

Domáci a zahraniční časopisy a sborníky

Kościół i prawo, tom 13

Redakcja Wydawnictw KUL, Lublin 1998

Z obsahu vybíráme:

KARBOWNIK, Henryk, *Náčrt postavení katolické církve v Polsku před jeho dělením*, s. 7–26

NOWAKOWSKI, Andrzej, *Správa církevních záležitostí v poválečném Polsku*, s. 27–40

BACH, Teresa, *Sociální pojištění duchovních a členů řádů v Polské lidové republice (1945-1989)*, s. 55 – 68

KRUKOWSKI, Józef, *Kritické poznámky k „projektu Ústavy Republiky Polsko“*, s. 69–76

MAZUREK, Franciszek Janusz, *Katalog lidských práv v dokumentech církevní sociální nauky*, s. 77–102

ERDŐ, Péter, *Středověké církevní soudy v Polsku a Maďarsku*, s. 103–120

Právník, 5/2003 (ročník 142)

Ústav státu a práva ČAV, Praha, 2003

Z obsahu vybíráme:

KRÁL, Richard, *Obrácená diskriminace v komunitárním kontextu*, s. 447–459

SELTENREICH, Radim, *Soudce a jeho král – Edward Cooke ve sporu s Jakubem I.*, s. 474–483

BERTELMANN, Karel, *Evropský komunismus a jeho sovětizace*, s. 500–509

KOPECKÝ, Robert, *Hlavní prameny islámského rodinného práva*, s. 510–519

Právník, 6/2003, (ročník 142)

Ústav státu a práva ČAV, Praha, 2003

Z obsahu vybíráme:

MALENOVSKÝ, Jiří, „Právo na restituci“ ve státech střední a východní Evropy ve světle judikatury Evropské komise a Evropského soudu pro lidská práva, s. 537–563

Revue de droit canonique, TOME 51/2, TVA, Strasbourg 2001

ERDŐ, Péter, *La codification du droit des Églises orientales est-elle une latinisation?*, s. 323–334

PUZA, Richard, *L'avenir de la codification: application et interprétation de la loi selon la théorie de l'interprétation mobile*, s. 335–346

SCHWENGLER, Bernard, *Religion et comportement électoral en Alsace*, s. 347–372

WERCKMEISTER, Jean, *L'admission des divorcés remariés aux sacraments et l'interprétation du can. 915*, s. 373–401

Roczniki nauk prawnych, tom XII/2002, c. 1 – Prawo

Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2002

Z obsahu vybíráme:

POTRZESZCZ, Jadwiga, *Filozoficzne podstawy praw człowieka w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku*, s. 19–42

ĆWIKLA, Leszek, *Zakres majątkowych i finansowych przywilejów zakonów w Polsce w okresie Oświecenia*, s. 81–94

KRUKOWSKI, Józef., *Zasada współdziałania między państwem i Kościołem w ujęciu prymasa Stefana Wyszyńskiego*, s. 219–234

ORZESZYNA, Krzysztof, *Systemy relacji między państwem i Kościołem we Francji*, s. 237–255

Roczniki nauk prawnych, tom XII/2002, c. 2 – Prawo kanoniczne

Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2002

Z obsahu vybíráme:

KRUKOWSKI, Józef., *Polityka wyznaniowa państw postkomunistycznych. Główne linie*, s. 5–19

SITARZ, Mirosław, *Zadania Kościoła względem Narodu w nauczaniu Prymasa Wyszyńskiego*, s. 21–36

JURIŠČIN, Ferdinand, *Majátek Kościoła rzymskokatolického w Słowacji w okresie systému totalitarného*, s. 73–85

PAZDZIOR, Stanisław, *Wpływ narkomanii na poważny brak rozeznania oceniającego*, s. 151–167

Schweizerisches Jahrbuch, 2000, Kraus, Dieter (ed.), Peter Lang, Bern 2001

Z obsahu vybíráme:

PIRSON, Dietrich, *Das Bekenntnis im Recht der Kirche*, s. 13–32

SCHINDLER, Alfred, *Überlegungen zum Bekenntnisstand der evangelisch – reformierten Landeskirchen der Schweiz*, vor allem Zürichs, s. 33–47

ZEINDLER, Matthias, *Im Namen Gottes in der Präambel der Schweizverfassung*, s. 47–72

KLEY, Andreas und THOPINKE, Ester, *Religionsfreiheit zur Zeit der Helvetik*, s. 73–100

WINZELER, Christoph: *Le droit ecclésial protestant en Suisse. Principes et questions fondamentales*, s. 101–110

Schweizerisches Jahrbuch, Dieter Kraus (ed.), 2001, Peter Lang, Bern 2002

Z obsahu vybíráme:

SCHMID-TSCHIRREN, Christina, *Persönlichkeitschutz und Kirche, Einige Beispiele aus und einst kirchenrechtlich geregelten Rechtsgebieten*, s. 13–40

MARX, Hans Luzius, *Die evangelische Bündnerkirche. Ihre Entwicklung und rechtliche Eigenart von der Reformation bis zur gegenwärtigen Kirchenverfassung*, s. 41–64

BELJAN, Jean-Jacques, *Distance et proximité: une histoire de concordat État – Églises en Pays de Neuchâtel*, s. 65–74

Teologické texty, ročník 14, č. 1/2003,

Královská kolegiální kapitula sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, Praha, 2003

Z obsahu vybíráme:

Studie

KAŠNÝ, Jiří, *Vliv koncilu na kanonické právo*, s. 13–17

ŠRAJER, Jindřich, *Nové pojetí manželství*, s. 17–19

RIGAL, Jean, *Laici v současné církvi*, s. 19–21

Tribunál, 1/2003

Nadácia Kňazského seminára biskupa Jána Vojsašáka, Spišské Podhradie, 2003

Z obsahu vybíráme:

Kongregácia pre katolícku výchovu, *Dekrét, ktorým sa upravuje štúdium na fakultách kánonického práva*, s. 2–3

DUDA, Ján, *Štúdium kánonického práva ve stredoveku*, s. 6–7

PEKARČÍK, Miloš, *Biskupský vikár*, s. 8–9

FRANKOVSKÝ, Alojz, *Promotór spravodlivosti*, s. 9

(jš/lš)

Dnes Vám představujeme

Today we present you

Heute stellen wir Ihnen vor

Oggi vi presentiamo

Evropské konsorcium pro výzkum vztahu církvi a státu

European Consortium for Church and State Research

Europäisches Konsortium für Staat-Kirche-Forschung

Il Consorzio europeo per la ricerca del rapporto fra la Chiesa e lo Stato

Evropské konsorcium pro výzkum vztahu státu a církve bylo založeno 12. prosince 1989 v sídle Institutu pro mezinárodní práva Univerzity v Miláně.

Konsorcium se skládá z profesorů z celé Evropy, kteří se společně zajímají o vztahy církvi ke státu z historického, politického a především právního úhlu pohledu.

Konsorcium podporuje studium v této oblasti tím, že organizuje odborná setkání a usnadňuje kontakty mezi studenty a profesory z nejrůznějších zemí v Evropě. Zvláště se soustřeďuje na podporu vědeckého výzkumu a odborných vědomostí ze specifických oblastí. Konsorcium kromě toho poskytuje konzultace a rady jak státním orgánům, tak soukromým subjektům, pokud jde o vztahy státu a církvi, jež jsou předmětem zájmu konsorcia. Konsorcium je přidruženým členem Mezinárodní asociace pro právní vědu se sídlem při UNESCO v Paříži.

Konsorcium je řízeno presidentem, který je volen na jeden rok a výkonným výborem, jenž je volen na období tří let.

Od roku 1989 organizuje každoročně konference na určité právě aktuální téma. Sborníky z těchto konferencí jsou publikovány u některých z významných nakladatelských domů : Guiffrè Editore (Miláno), Bruyllant (Brusel), Nomos (Baden-Baden). Mezi dosavadní témata projednávána na těchto specializova-

ných konferencích patřily i následující otázky: Ztvárnění náboženství v Evropě: média a umění (2002); Evropská unie a islám (2001); Postavení náboženství v kandidátských zemích EU (2000) atd.

V roce 2003 by se konference měla konat ve španělském Oviedu a pravděpodobným tématem by mělo být „Právo a náboženství na evropských univerzitách. Vzdělávání a výzkum.“

Mezi další významné průběžně realizované projekty patří vytváření bibliografické databáze k tématu právo a náboženství z 13 evropských zemí. Na tomto projektu spolupracuje konsorcium s francouzskou Společností pro právo a náboženství v Evropě.

Každoročně vydává konsorcium dvojjazyčnou publikaci: „**European Journal for Church and State Research – Revue européenne des relations Eglises – Etat**“. Příručka „**State and Church in European Union**“ byla rovněž publikována za podpory konsorcia.

Kontakt:

European Consortium for Church and State Research

Instituto di Diritto Internazionale e Straniero – Università degli Studi di Milano

Via Festa del Perdono, 7

20122 Milano (Italy)

webové stránky: www.church-state-europe.org

Štěpán Hůlka

Zprávy ze Společnosti pro církevní právo

News from the Church Law Society

Kurze Nachrichten der Gesellschaft für Kirchenrecht

Le notizie dalla Società di Diritto Canonico

Ve dnech 17. a 18. 3. 2003 se uskutečnily 38. *Essenské rozhovory o vztahu státu a církve* na téma: „**Säkularisation und Säkularisierung 1803–2003**“. Téma bylo vybráno k 200. výročí přijetí sekularizačního zákona (Reichsdeputationshauptschluß) říšským sněmem v Řezně. Česká republika byla zastoupena na konferenci předsedou naší Společnosti.

Dne 9. 4. 2003 přednášel v rámci 40. večera z cyklu *Působení práva v církvi a společnosti* **Dr. iur. Wolfgang Wieshaider** z Institutu pro právo a náboženství vídeňské právnické fakulty na téma: „Právo ochrany památek v Rakouské republice“.

Bratří trapisté z Kláštera Matky Boží v Novém Dvoře, Dobrá Voda 20, 364 61 Teplá u Toužimě, nám poslali velikonoční pozdrav. Z jejich dopisu vyjímáme: „Letos poprvé jsme v Novém Dvoře slavili Vzkříšení Páně v našem rozestavěném kostele, který je také Vaším kostelem. Připojilo se k nám několik přátel. Velikonoční svíce v dosud neuzavřeném prostoru stěží odolávala poryvům větru. Na Bílou sobotu dokonce sněžilo. Práce na dostavbě kostela rychle pokračují. Dá-li Bůh, bude dokončen kolem letošních Vánoc.“

Dne 28. 5. 2003 proběhlo v čítárně dominikánského kláštera sv. Jiljí v Praze **zasedání valné hromady Společnosti pro církevní právo**, které vyslecho lo výroční zprávu, zprávu o stavu účetnictví a zprávu revizorů účtů. Udělila odstoupjícímu výboru absolutorium a zvolila nový výbor a revizory účtů. Výroční zpráva a seznam členů orgánů Společnosti jsou uveřejněny na internetových stránkách.

Po valné hromadě se konala v rámci 41. večera cyklu *Působení práva v církvi a společnosti* přednáška **Prof. JUDr. Valentina Urfuse** na téma: „Císař Josef I., církve a duchovní stav v pobělohorských Čechách“.

Gratulace

Dr. Jiří Kašný SDB, člen naší Společnosti, vyučující církevního práva na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, byl zvolen děkanem fakulty.

Dne 6. března 2003 oslavil své padesáté narozeniny člen naší Společnosti **Doc. JUDr. Antonín Ignác Hrdina OPraem**, který vyučuje církevní kanonické právo na PF ZČU v Plzni a na KTF UK v Praze, je soudcem Interdiecézního soudu v Praze, členem redakční rady časopisu Právník a rektorem strahovské baziliky. Jeho bohatá publikační činnost posledních deseti let zatím dosáhla vrcholu rozsáhlým dílem Kanonické právo, které v roce 2002 vydalo nakladatelství Eurolex Bohemia v Praze.

Dne 5. dubna 2003 dosáhl osmdesátého životního jubilea člen naší Společnosti **Ing. arch. Josef Hyzler**, emeritní předseda Klubu Za starou Prahu, významný český architekt a obnovitel mnoha církevních i profánních památkových objektů.

Dne 26. dubna 2003 oslavil své šedesátiny příznivec naší Společnosti **Mons. ThLic. Dominik Jaroslav Duka OP**, diecézní biskup královéhradecký, místopředseda České biskupské konference.

Gratulace k sňatku

Dne 22. března 2003 uzavřeli manželství v kostele sv. Jakuba Staršího v Praze-Petrovicích **Tatiana Kenderová** a člen naší Společnosti **Dan Pikálek**, vedoucí Arcidiecézního katechetického střediska Arcibiskupství pražského.

Dne 26. dubna 2003 uzavřeli manželství v katedrále sv. Štěpána v Litoměřicích **Marie Kubištová** a **Mgr. Tomáš Zdražil**, soudní čekatel, dlouholetý člen výboru SPCP.

Úmrtí

Na konci loňského roku tragicky při nehodě na ulici zahynula spolupracovnice naší Společnosti **RNDr. Marie Cívínová, CSc.**, pracovnice Národního katechetického centra ČBK. V květnu 2001 přednášela při panelové diskusi na 33. večeru SPCP na téma Právní aspekty působení církve ve školství.

Dne 2. května 2003 zemřel člen naší Společnosti pan **Augustin Navrátil**, traťový hradlař ČSD a soukromý rolník z Lutopecně u Kroměříže, autor známé petice o 31 bodech s názvem Podněty katolíků k řešení situace věřících obča-

nů v ČSSR, kterou začátkem roku 1988 podepsalo přes 600.000 občanů. Do posledního okamžiku svého života byl důsledným obhájcem zásad přátelské odluky státu a církve a nonkonformním bojovníkem za svobodu církevních institucí. V poslední době pravidelně dojížděl na všechny akce Společnosti pro církevní právo a neúnavně zásoboval její vedení svými podněty. Redigoval časopis *Obzory*.

News from the Church Law Society

News from the Church Law Society

Kurze Nachrichten der Gesellschaft für Kirchenrecht

Le notizie dalla Societa di Diritto Canonico

The 38th *Essen Discussions on the State-Church Relation* was held between March 17–18, 2003, with the topic of „**Säkularisation und Säkularisierung 1803–2003**“. The topic was chosen at the 200th anniversary of the Imperial Congress's endorsement of the Secularization Act (*Reichsdeputationshauptschluß*) in Regensburg. The Czech Republic was represented by the chairman of our Society at this conference.

On April 9, 2003, there was a paper by **Dr. iur. Wolfgang Wieshaider** from the Institute for Law and Religion, College of Law, Vienna University, in the framework of the 40th *Evenings-In-Cycle on the Effect of Law in Church and Society*, given on the topic of Protection of Sights' Legal Regulation in the Austrian Republic.

Brothers of the Cistercian Order of the Strict Observance (Trappists) of the Mother of God Monastery in Nový Dvůr, Dobrá Voda 20, 364 61 Teplá u Toužimě, sent us an Easter greeting card. Hereby extracted therefrom: “This year it is the first time we have celebrated the Lord's Resurrection in our still-in-construction church, here, in Nový Dvůr – the church is also your church. A few friends joined us. The Easter candles hardly resisted the windwaves in the open space of the church. On Easter Saturday we even experienced snowing. The work on finishing the church proceed fast. Shall the God wish so, the church is going to be finished around the Christmas to come.”

On May 28, 2003, the General Meeting of the Church Law Society was held at the reading room of the Dominican Monastery of St Egidius in Prague. This GM was read the Annual Report, the State of Accounts Report, and the Accounts Review Report. The ceding Board was granted the absolutorium and a new one was elected altogether with the Chartered Accountant. The Annual Report and the Members List are published on our Internet web pages.

The GM having ended, there was a paper by **Prof. JUDr. Valentin Urfus**, in the framework of the *41st Evenings-In-Cycle on the Effect of Law in Church and Society*, given on the topic of Emperor Joseph I, the Church and Clergy in Bohemia after the battle of Bílá Hora.

(jrt)

Congratulations

Dr. Jiří Kašný SDB, a member to our Society, lecturing Church Law at the College of Theology, University of South Bohemia, České Budějovice, was elected the college's dean.

On March 6, 2003, a member to our Society, **Doc. JUDr. Antonín Ignác Hrdina OPraem**, lecturing Canon Law at the University of West Bohemia Law School, Plzeň, and at the College of Theology, Charles University, Prague, celebrated his 50th birthday. He is a judge at the Interdiocesan Court, Prague, is a member to the Editorial Board of *Právník* magazine, and the Strahov Basilica Rector. His rich publication activity of the recent ten years peaked in his broad work Canon Law, published by Eurolex Bohemia Publishing House in Prague in 2002.

On April 5, 2003, a member to our Society, **Ing. arch. Josef Hyzler**, the chairman emeritus of the Club for Old Prague, a famous Czech architect and discoverer of many a Church as well as mundane sight object, celebrated his 80th birthday.

On April 26, 2003, a fan to our Society, **Mons. ThLic. Dominik Jaroslav Duka OP**, the diocesan bishop to Hradec Králové, and the vice-chair to the Czech Bishops' Conference, celebrated his 60th birthday.

Congratulations on Marriage

On March 22, 2003, in the Church of St Jacob the Elder in Petrovice, Prague, **Miss Tatiana Kenderová** and a member to our Society and the director of the

Archdiocesan Catechetical Center of the Archdiocese of Prague, **Mr Dan Pikálek**, entered into marriage.

On March 26, 2003, in the St Stephan Cathedral in Litoměřice, **Miss Marie Kubištová** and a judicial expectant, a fixture to the ChLS Board, **Mgr. Tomáš Zadražil**, entered into marriage.

Deceases

At the end of the last year, in a tragic accident in a street, a coworker of our Society, **RNDr. Marie Cívínová, CSc.**, deceased. She worked at the National Catechetical Center of the Czech Bishops' Conference. In May of 2001 she gave a paper at a ranged discussion at the 33rd Evenings-In-Cycle on the Legal Aspects of the Effect of Church in Education.

On May 2, 2003, a member to our Society, **Mr Augustin Navrátil**, deceased. He was a track signalman of the Czech Railroads and a private farmer from Lutopecny u Kroměříže. The author of the famous 31-point petition called The Incentives of Catholics to the Solution of Citizens-Believers' Situation in Czechoslovakia, which was signed by over 600,000 citizens at the beginning of 1988. Until the last days of his life he always was a strict defender of the principles of friendly destablishment, and a non-conform warrior for the freedom of Church institutions. Recently he attended all the events of the Society on a very regular base, and relentlessly supported its management with his initiative. He was an editor to Obzor magazine.

Zprávy ze světa

News from the World

Kurze Nachrichten von der Welt

Le notizie del mondo

Historické a právní aspekty vyučování náboženství – zpráva o konferenci a projektu

Od 3. do 4. dubna 2003 se na solnohradském Mönchsbergu konala konference o historických a právních aspektech vyučování náboženství. V Institutu für Kirchliche Zeitgeschichte se pod vedením **Prof. Dr. Alfreda Rinnerthaler**

shromáždili rakouští odborníci i odborníci ze sousedních zemí, aby přednášeli a diskutovali mezi sebou a s přítomnými učiteli náboženství teoretické a praktické otázky vyučování náboženství. Mezi nimi mluvili **Prof. Herbert Kalb**, **Prof. Richard Potz** a **Dr. Brigitte Schinkele**, již právě připravují nový sborník rakouského konfesního práva, dále **Dr. Werner Jisa**, ředitel odboru církví rakouského ministerstva kultury. Mezi dalšími přednášejícími byli **Prof. Christoph Link** a **Dr. Balázs Schanda**.

Konference je část většího projektu v jehož rámci vydá Prof. Rinnerthaler na začátku příštího roku pod stejným titulem nejen konferenční příspěvky, ale také další články. Mezi nimi se některé budou věnovat srovnávání vyučování menších náboženství v Rakousku i právní situaci ve všech státech, které sousedí s Rakouskem. Příspěvek věnovaný České republice napíše Doc. JUDr. Jiří Rajmund Tretera, čerpaje ze svých nejnovějších publikací.

Wolfgang Wieshaider

Prezentace sborníku v Římě

26. března 2003 v 16.30 se na Papežské Řehořově univerzitě v Římě uskutečnila jednodenní prezentace sborníku z konference o **Teritorialitě a personalitě v kanonickém a konfesním právu, o kanonickém právu na počátku třetího tisíciletí**, která proběhla 2.–7. září 2001 v Budapešti. O této konferenci, jíž se za Společnost pro církevní právo zúčastnili doc. J. R. Tretera, dr. D. Němec a Mgr. Z. Horák, jsme informovali v č. 19–2/01 Revue. Prezentace se setkala s neobyčejným zájmem odborné i laické veřejnosti. Iniciátory prezentace byly organizace *Consociatio internationalis studio iuris canonici promovendo* a *Società per il diritto delle Chiese orientali*. Prezentace se zúčastnili mimo jiné profesori **Mario Caravale**, **Giorgio Feliciani**, **Carl Gerold Fürst** a **Mons. Prof. Dr. Péter Erdő**, ostráhomsko-budapešťský arcibiskup a primas maďarský.

(jš/lš)

Jmenování nových členů Rady České televize

Členem nové Rady a jejím místopředsedou je P. **Mgr. Milan Norbert Badal OP**, redaktor internetových novin Christnet. Gratulujeme.

(jrt)

Poslanecká sněmovna se usnesla na návrhu zamítnout ratifikaci smlouvy se Svatým stolcem

Dne 21. 5. 2003 se Poslanecká sněmovna PČR usnesla většinou 110 hlasů z přítomných 177 poslanců na zamítnutí návrhu na souhlas s ratifikací mezinárodní smlouvy mezi Českou republikou a Svatým stolcem, která byla uzavřena dne 25. 7. 2002.

(jrt)

Kristus – naděje Evropy: informace o Středoevropských katolických dnech 2003–2004

V publikaci č. 25 informuje Česká biskupská konference o společném rozhodnutí osmi středoevropských biskupských konferencí uspořádat společné dny modliteb za věřící v jejich zemích, tj. v **Bosně a Hercegovině, České republice, Chorvatsku, Maďarsku, Polsku, Rakousku, Slovensku a Slovinsku**. Akce byla zahájena v neděli 1. 6. 2003 četbou kratší verze společného pastýřského listu biskupů uvedených zemí. Každé zemi je vyhrazena v následujícím roce jedna neděle, po kterou se budou katolíci zbývajících sedmi zemí za vybranou osmou zemi modlit a věnovat svou pozornost situaci víry v této zemi. České republice je věnován první termín, tj. neděle 22. 6. 2003. Středoevropské katolické dny vyvrcholí ve dnech 22. a 23. 5. 2004 společnou poutí do *Mariazell* v Rakousku, kde bude o přímluvy vzývána Matka Boží jako *Magna Mater Austriae, Magna Domina Hungarorum* a *Alma Mater Gentium Slavorum*.

Z uvedených osmi zemí má šest zemí uzavřenu a ratifikovánu jednu nebo několik mezinárodních smluv s Apoštolským stolcem. Jen Bosna a Hercegovina a Česká republika dosud na uzavření resp. ratifikaci takové smlouvy čekají.

(jrt)

Nový řeckokatolický exarcha pražský

Ve čtvrtek 24. 4. 2003 přijal papež Jan Pavel II. rezignaci titulárního biskupa **Ivana Ljavince** na úřad apoštolského exarchy – hlavy katolického exarchátu pro katolíky byzantského obřadu na území České republiky – podané z důvodu dosažení předepsaného věku podle kán. 210 Kodexu kánonů východních církví.

Téhož dne byl jeho nástupcem jmenován **P. Ladislav Hučko**, kněz inkardinovaný do eparchie Križevci (Chorvatsko), dosud vyučující dogmatické teologie v Košicích, jeden rok též spirituál kněžského semináře v Košicích, spoluzakladatel odborného teologického časopisu Verba Theologica, do něhož přispíval. **P. L. Hučko** se narodil roku 1948; roku 1966 se neúspěšně snažil o přijetí ke studiu teologie v Bratislavě. Od r. 1992 studoval teologii na Lateránské univerzitě v Římě, na kněze byl vysvěcen roku 1996, doktorátu teologie dosáhl na Lateránské univerzitě v Římě roku 2000.

Biskupské svěcení přijal v sobotu 31. května 2003 v Praze.

P. Damián Němec, Th.D. OP

!!! Oprava tiskové chyby !!!

V minulém čísle Revue (č. 23 – 3/2003) je na úvodní straně v článku o Modu vivendi chybně uvedeno křestní jméno autora. Autorem je

PhDr. Drahomír Suchánek.

Tímto se čtenářům a autorovi samotnému za toto nedopatření omlouváme.

(red)

!!! Oprava tiskové chyby !!!

*Toto číslo Revue církevního práva vyšlo za finanční podpory
Konference katolických biskupů Spojených států amerických
a Ministerstva kultury ČR*

*This issue of Church Law Review was sponsored by the United States
Conference of Catholic Bishops and the Ministry of Culture
of the Czech Republic*

REVUE CÍRKEVNÍHO PRÁVA

Vydává: Společnost pro církevní právo

Adresa redakce: Husova ul. 8, 110 00 Praha 1
e-mail: SPCP@prf.cuni.cz
<http://spcp.prf.cuni.cz>

Šéfredaktor: Jiří Rajmund Tretera

Výkonný redaktor: Štěpán Hůlka

Členové redakční rady: Záboj Horák
Stanislav Příbyl
Stanislav Pšenička
Jiří Šouša
Ladislav Šouša

Grafická úprava obálky: Ing. arch. Josef Hyzler

Redakční uzávěrka tohoto čísla proběhla ke dni 31. 5. 2003

Sazba: RNDr. Marcela Braunová, Praha 5

Tisk: ÚZPI – repro odd., Slezská 7, 120 56 Praha 2

Distribuce: Jan Šafránek

ISSN 1211–1635

MK ČR E 7429